

บทที่ 2

วิวัฒนาการของกฎหมายที่เกี่ยวกับการประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทเอกชนและ การประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทเอกชนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

2.1 วิวัฒนาการของกฎหมายที่เกี่ยวกับการประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทเอกชน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ 22 ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัทของไทย ปัจจุบันรับเอาแนวความคิดมาจากประเทศในภาคพื้นยุโรปซึ่งส่วนมากได้แก่ กฎหมายของประเทศอังกฤษ แต่เดิมกฎหมายของไทยไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวกับบริษัท เพราะเรื่องบริษัทเป็นแนวความคิดทางกฎหมายของประเทศในภาคพื้นยุโรปโดยแท้ แต่แนวความคิดเกี่ยวกับ ห้างหุ้นส่วนของไทยเคยมีอยู่ในกฎหมายไทยมานานแล้ว เท่าที่ค้นพบซึ่งได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ได้แก่ กฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จในรัชสมัยของพระเอกาทศรถ บทที่ 102 และ 103

กฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จบทที่ 102 มีใจความว่า “ราษฎรทั้งหลายชักชวนเข้าหุ้นกันไปค้าขายออกกำไรให้แบ่งกันตามมากและน้อย ถ้ามีชื่อสัตย์ต่อกันเก็บเอาหุ้นและกำไรซึ่งเป็นส่วนของท่านนั้นไว้ ท่านว่าประบัดสินท่านให้เอาหุ้นและกำไรซึ่งเป็นของท่านตั้งใหม่ทวีคูณ”

กฎหมายลักษณะเบ็ดเสร็จบทที่ 103 “ไปค้าขายด้วยกันและตักตวงแลผู้หนึ่งเอาสินนั้นรอดให้ทำสินนั้นเป็นสามส่วนได้แก่เจ้าของสองส่วน ให้ผู้เอามาส่วนหนึ่ง”¹

สำหรับบริษัทนั้น เนื่องจากมีฝรั่งชาติยุโรปได้เข้ามาติดต่อค้าขายในประเทศไทยและได้มีผู้เริ่มก่อตั้งบริษัทขึ้นในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ซึ่งพระองค์ได้ทรงพระราชนิพนธ์พระบรมราชานุญาตให้ตั้งขึ้นเป็นรายๆตามที่มีผู้กราบบังคมทูลขึ้นมา กฎหมายฉบับแรก ที่กล่าวถึงบริษัทจำกัด คือ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะหุ้นนี้ยืมสิน ร.ศ.110 ซึ่งในมาตรา 2 บัญญัติว่า “บุคคลหลายคนเข้าหุ้นส่วนกันมีชื่อเป็นบริษัทอันหนึ่ง ซึ่งคิดทำการค้าขายอันได้เปิดเผยประกาศโฆษณาให้คนรู้ทั่วไปแล้วว่า มีกำหนดหุ้นส่วนราคาเท่านั้นวางเงินไว้เป็นกลาง เป็นทุนทำการของบริษัทนั้น และมีราคาหุ้นส่วนซื้อขายกันได้ต่อไป ฉะนั้นผู้ถือหุ้นส่วนนั้นไม่ต้องใช้หนี้ของบริษัทเช่นนี้อีก นอกจากจำนวนเงินหุ้นส่วนที่ต้องวางไว้เป็นทุนของบริษัทนั้น”

¹ กาสรุท ชุณหอุไร. (2531). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะหุ้นส่วนและบริษัท*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์.
หน้า 20

และในมาตรา 3 ได้กล่าวว่า “บริษัทเช่นกล่าวนี้ก็ดี หรือบุคคลผู้เป็นลูกหนี้ก็ดีถ้าหนี้สิน ล้นพันตัวหรือทำการไปไม่มีกำไรดี จะร้องขอต่อศาลให้ตั้งเจ้าพนักงานไปจัดการ เพื่อที่จะให้บริษัท หรือบุคคลนั้น ได้ล้มละลายชำระหนี้สินกันเสียให้เสร็จสิ้นแล้วให้ผู้พิพากษา ตุลาการมีอำนาจตั้ง เจ้าพนักงานไปตรวจตราจัดการเก็บทรัพย์สินสมบัติของลูกหนี้และบัญชีนั้นได้เพื่อที่จะให้ศาลได้พิจารณา ชำระหนี้สิน”

ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว การพาณิชย์ได้เจริญขึ้น พระองค์จึงได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะเข้าหุ้นส่วน และบริษัท ร.ศ. 130 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2545 เป็นบทบังคับห้ามหุ้นส่วนและบริษัทใหญ่น้อย ทั้งปวงและนับตั้งแต่นั้นมาผู้ใดจะขอตั้งบริษัทจำกัดก็ไม่ต้องขอพระบรมราชานุญาตอย่างเช่นแต่ก่อน เพียงแต่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวให้ครบถ้วน ก็ถือว่าบริษัทเป็นอันได้ จัดตั้งขึ้น มีข้อยกเว้นก็แต่เฉพาะบริษัทที่เกี่ยวกับการตั้งบริษัทรถไฟ รางรับประกันต่างๆ การเดินเรือ และการธนาคารเท่านั้นที่ยังต้องขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตก่อน ทั้งนี้ก็เพื่อจะให้เป็นไปตาม รัฐประศาสน์นโยบายว่าด้วยความปลอดภัยและความสงบสุขของประเทศชาติและประชาชนพลเมือง นั้นเอง²

พระราชบัญญัติลักษณะเข้าหุ้นส่วนและบริษัท ร.ศ. 130 นี้ ได้แบ่งห้ามหุ้นส่วนและบริษัท ออกเป็น 3 ประเภทคือ 1) ห้ามหุ้นสามัญ 2) ห้ามหุ้นส่วนจำกัดสินใช้ และ 3) บริษัทจำกัดสินใช้ นอกจากนั้นบทบัญญัตินี้ยังแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่เรียกว่า “หลักมาตรา” กับประเภท ที่เรียกว่า “มาตรา” บทบัญญัติที่เป็นหลักมาตราจะยกเว้นเปลี่ยนแปลงแก้ไขไม่ได้ ส่วนบทที่เป็น มาตราจะตกลงไม่ใช้บังคับหรือยกเว้นเปลี่ยนแปลงอย่างใดก็ได้ แต่กรณีห้ามหุ้นส่วนนั้น ต้องให้ ผู้เป็นหุ้นส่วนตกลงยินยอมด้วยกันทุกคน กรณีของบริษัทนั้นต้องให้ที่ประชุมเห็นชอบและบันทึกไว้ เป็นข้อบังคับของบริษัท³

ครั้งต่อมาเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2467 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ออกใช้ จึงเป็นอันว่า พระราชบัญญัติลักษณะเข้าหุ้นส่วนและบริษัท ร.ศ. 130 ได้ถูกยกเลิกโดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 (พ.ศ. 2467)

² ประภาศน์ อวยชัย. (2523). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท*. โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 2.

³ โสภณ รัตนากร. (2553). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วนบริษัท* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ. หน้า 7.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 (พ.ศ. 2467) ได้ใช้บังคับมาถึง 5 ปี กับ 3 เดือน พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้มีพระบรมราชโองการให้ยกเลิกบทบัญญัติเดิมในบรรพ 3 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และได้มีพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ที่ได้ตรวจชำระใหม่แทนตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2474 เป็นต้นมา แต่ยังคงให้ใช้ชื่อเดิมว่า “ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3” ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2479 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 1247 โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พุทธศักราช 2479

ต่อมาได้มีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศใช้ “พระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ. 2521 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2521 นับว่าเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญในทางการค้าและเศรษฐกิจ และมีหลักในการสนับสนุนการดำเนินงานด้านตลาดหลักทรัพย์ของรัฐบาลด้วย โดยแยกออกจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 22 หุ้นส่วนและบริษัท มาเป็นกฎหมายพิเศษซึ่งบัญญัติขึ้นใหม่เป็นเอกเทศ⁴

ในปีเดียวกัน พ.ศ. 2521 ก็ได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 9) แก้ไขบทบัญญัติในบริษัทจำกัดอีกบางมาตรา เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 ซึ่งออกมาใช้บังคับขณะนั้น

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2535 ได้มีพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 ออกมายกเลิกพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521 จึงได้มีการแก้ไข มาตรา 1096 เสียใหม่ โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2535 พร้อมกับยกเลิก มาตรา 1096 ทวิ โดยมีการประกาศในหนังสือราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2535

หลังจากที่ได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยโครงสร้างและเนื้อหาในส่วนของบริษัทเอกชนมีลักษณะคล้ายกับ พ.ร.บ. ลักษณะเข้าหุ้นส่วนและบริษัท รัตนโกสินทรศก 130 โดยเฉพาะในเรื่องอำนาจที่ประชุมผู้ถือหุ้นเช่น 1) ให้ที่ประชุมผู้ถือหุ้นมีอำนาจครอบงำการจัดการของกรรมการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1144 2) ที่ประชุมผู้ถือหุ้นมีอำนาจอนุมัติการกระทำของกรรมการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1170 3) ที่ประชุมผู้ถือหุ้นเป็นผู้อนุมัติบัญชีบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1197 วรรคแรก 4) ที่ประชุมผู้ถือหุ้นเป็นผู้อนุมัติจ่ายเงินปันผลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1201 วรรคแรก เป็นต้น

⁴ วรรุฒิ เทพทอง. (2545). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม. หน้า 7.

กรณีดังกล่าวมีลักษณะให้ที่ประชุมผู้ถือหุ้นมีอำนาจสูงสุดเสมือนเป็นตัวบริษัท^๖ ทำให้บริษัทมีลักษณะเป็นการรวมบุคคลโดยวิธีเข้าเป็นผู้ถือหุ้น ประโยชน์ของบริษัท โดยแท้จริงแล้วคือประโยชน์ของผู้ถือหุ้นแม้ว่าที่ประชุมผู้ถือหุ้นจะมีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของบริษัทเปรียบเสมือนเป็นบริษัทตามสัญญา แต่บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบริษัทเองก็มีข้อห้ามบางประการที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของบริษัทเช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1201 วรรคสาม บัญญัติว่า “ห้ามมิให้จ่ายเงินปันผลจนกว่าจะได้แก้ไขให้ขาดทุนเช่นนั้น” ที่ประชุมผู้ถือหุ้นจึงถูกจำกัดอำนาจในการจ่ายทรัพย์สินของบริษัทให้ผู้ถือหุ้นเป็นผลให้ที่ประชุมผู้ถือหุ้นถูกจำกัดอำนาจในเรื่องข้อห้ามตามกฎหมายด้วย^๗

ทั้งนี้ หลังการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ปรากฏว่ามีการพิจารณาแก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวกับอำนาจที่ประชุมผู้ถือหุ้น ในการควบคุมการดำเนินงานของบริษัท เป็นผลให้อำนาจที่ประชุมผู้ถือหุ้นในการควบคุมการดำเนินงานของบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักการดังกล่าวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

บริษัทเอกชนหมายถึง บริษัทจำกัดที่ตั้งขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยบริษัทเอกชนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท ตั้งแต่มาตรา 1096-1297 และในเรื่องการประชุมผู้ถือหุ้นบัญญัติอยู่ในกฎหมายตั้งแต่ มาตรา 1171-1195 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1097 (เดิม) นั้น บริษัทจำกัดต้องมีผู้เริ่มก่อการและตั้งบริษัทต้องมีอย่างน้อยเจ็ดคน ต่อมาเมื่อพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 18) พ.ศ. 2551 ได้ลดจำนวนผู้เริ่มก่อการและตั้งบริษัทเหลืออย่างน้อยสามคน มาตรา 1097 (ใหม่) บัญญัติไว้ว่าบุคคลใดๆ ตั้งแต่สามคนขึ้นไปจะเริ่มก่อการและตั้งเป็นบริษัทจำกัดก็ได้โดยเข้าชื่อกันทำหนังสือบริคณห์สนธิและกระทำการอย่างอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ โดยบริษัทต้องมีบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไปเข้าชื่อหุ้นของบริษัทที่แบ่งทุนออกเป็นหุ้นมีมูลค่าเท่ากัน ซึ่งมูลค่าหุ้นแต่ละหุ้นจะไม่ต่ำกว่าห้าบาท ผู้ถือหุ้นแต่ละคนมีความรับผิดชอบจำกัดอยู่เฉพาะจำนวนเงินค่าหุ้นที่ยังส่งใช้ไม่ครบเท่านั้น บริษัทต้องจดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ จึงจะมีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายไทย หลังจากที่มีการจดทะเบียน

^๖ ทวี เจริญพิทักษ์. (2494). *คำอธิบายโดยพิสดารกฎหมายหุ้นส่วนและบริษัท*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บริษัทคณะช่าง. หน้า 277.

^๗ ยินดี วิชชุโอภาส. (2543). *อำนาจที่ประชุมผู้ถือหุ้นในการควบคุมการดำเนินงานของบริษัท*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 58.

บริษัทแล้ว บริษัทมีสภาพเป็นนิติบุคคลแยกต่างหากจากผู้ถือหุ้นทั้งหลายซึ่งรวมกันเข้าเป็นบริษัท⁷ สภาพนิติบุคคลของบริษัททำให้ทรัพย์สินของบริษัทเป็นทรัพย์สินของบริษัทไม่ใช่ทรัพย์สินของผู้ถือหุ้น ผู้ถือหุ้นจึงมีเพียงสิทธิที่จะได้รับทุนคืนในกรณีที่มีการลดทุนหรือแบ่งปันทรัพย์สินในกรณีที่มีการเลิกบริษัทและชำระบัญชีเท่านั้น⁸ เพราะในการจัดการบริษัทกรรมการจะเป็นผู้ที่มีหน้าที่จัดการบริษัทโดยตรงเป็นไปตามกฎหมายหรือข้อบังคับของบริษัท ทำให้ผู้ถือหุ้นในฐานะเจ้าของบริษัทไม่สามารถใช้สิทธิความเป็นเจ้าของได้โดยตรงเพราะบริษัทเป็นนิติบุคคลแยกออกต่างหากจากผู้ถือหุ้น ผู้ถือหุ้นจะใช้สิทธิความเป็นเจ้าของได้โดยผ่านที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นเท่านั้น เช่น เรื่องการแต่งตั้งและถอดถอนกรรมการ การอนุญาตจ่ายเงินปันผล การอนุมัติให้กรรมการดำเนินการตามนโยบายหรือมติที่ประชุม รวมถึงตลอดถึงการมีมติให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อบังคับ แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความในหนังสือบริคณห์สนธิ การเพิ่มทุน ลดทุนของบริษัท และการควบบริษัท เป็นต้น และเป็นการควบคุมการดำเนินงานของกรรมการ โดยอาศัยความชอบงำของที่ประชุมใหญ่ ดังนั้นกฎหมายจึงบัญญัติเรื่องการประชุมผู้ถือหุ้นขึ้นมาเพื่อรับรองสิทธิของผู้ถือหุ้นดังกล่าว

การประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น บริษัทต้องจัดการประชุมอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งและทุกๆ ครั้งในปีถัดไป และต้องจัดให้มีหนังสือนัดประชุมไปยังผู้ถือหุ้นทุกคนตามสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ โดยจำต้องพิจารณาเรื่องการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น มีดังต่อไปนี้

2.2 การประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทเอกชนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นเป็นเรื่องสำคัญซึ่งจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามข้อบังคับของบริษัทและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีเรื่องที่จะต้องพิจารณาหลายเรื่องด้วยกัน เช่น เมื่อใดจึงจะต้องมีการประชุม ใครมีอำนาจเรียกประชุม วาระการประชุม องค์กรประชุม วิธีการประชุม วิธีการลงคะแนน การมอบฉันทะให้ลงคะแนน วิธีการลงมติของที่ประชุม เรื่องเหล่านี้ถ้าไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องแล้วมติของที่ประชุมอาจถูกเพิกถอนได้ซึ่งย่อมเป็นที่เสียหายแก่บริษัทและบุคคลภายนอก เพราะกิจการที่ทำไปแล้วอาจต้องเสียไป

ข้อบังคับของบริษัทอาจกำหนดวิธีการเกี่ยวกับการประชุมผู้ถือหุ้นให้แตกต่างไปจากที่กฎหมายกำหนดได้ แต่จะกำหนดข้อบังคับให้ผิดไปจากกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย

⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 1015 ห้ามหุ้นส่วนหรือบริษัทเมื่อได้จดทะเบียนตามบัญญัติแห่งลักษณะนี้แล้วทำนจัดว่าเป็นนิติบุคคลต่างหากจากผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นทั้งหลายซึ่งรวมเข้ากันเป็นหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น.

⁸ ชาญวัฒน์ นูนาค. (2537). *ใครเป็นเจ้าของบริษัทครบรอบ 84 ปี ศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทย์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 56.

หรือศีลธรรมอันดี หรือกำหนดข้อบังคับสำหรับการประชุมให้เป็นการตัดสิทธิพื้นฐานของผู้ถือหุ้นไม่ได้

การประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การประชุมสามัญและการประชุมวิสามัญ ดังต่อไปนี้

2.2.1 การประชุมสามัญ (General Meeting)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1171 บัญญัติไว้ว่า “ให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นทั่วไปเป็นประชุมใหญ่ภายในหกเดือนนับแต่วันที่ได้จดทะเบียนบริษัท และต่อนั้นไปก็ให้มีการประชุมเช่นนี้ครั้งหนึ่งเป็นอย่างน้อยทุกระยะเวลาสิบสองเดือน”

การประชุมเช่นนี้ เรียกว่า ประชุมสามัญ

การประชุมใหญ่คราวอื่นบรรดามีนอกจากนี้ เรียกว่า ประชุมวิสามัญ

จากบทบัญญัติกฎหมายมาตรา 1171 นี้ เป็นบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้ถือหุ้นและต้องถือว่าเป็นบทบังคับเด็ดขาด ทั้งนี้การฝ่าฝืนก็เป็นความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคมและมูลนิธิ พ.ศ. 2499 มาตรา 16 และ 25 บริษัทอาจถูกปรับไม่เกินสองแสนบาท กรรมการอาจถูกปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท^๑

เหตุที่กฎหมายบังคับว่าจะต้องมีการประชุมใหญ่สามัญครั้งแรกซึ่งกฎหมายกำหนดให้จัดขึ้นภายใน 6 เดือนนับแต่วันจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทก็เพราะต้องการให้ที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นได้ทราบว่าขณะนี้บริษัทได้ดำเนินการขั้นแรกไปอย่างไรบ้าง ถูกต้องตามวัตถุประสงค์หรือไม่ปกติเป็นการประชุมเพื่อแถลงกิจการของบริษัทหลังจากที่จดทะเบียนและดำเนินงานมาชั่วระยะหนึ่งทั้งจะเป็นโอกาสที่จะได้ปรึกษาหารือเกี่ยวกับกิจการที่จะดำเนินต่อไปหรือปรึกษาหารือในเรื่องอื่นใดก็ได้

การประชุมสามัญครั้งต่อๆ ไป กฎหมายกำหนดให้จัดการประชุมสามัญครั้งต่อๆ ไปอย่างน้อย 1 ครั้งในรอบ 12 เดือนนับแต่การประชุมสามัญครั้งแรก บริษัทจะจัดให้มีการประชุมสามัญมากกว่า 1 ครั้ง ในรอบปีหนึ่งก็ได้ ซึ่งอาจกำหนดไว้ในข้อบังคับแน่นอนว่าปีหนึ่งประชุมกี่ครั้ง เช่น ประชุมครึ่งปีครั้งและตอนสิ้นปีอีกครั้งหนึ่ง ส่วนกำหนดวันที่จะประชุมอาจกำหนดได้เลยหรือปล่อยให้กรรมการกำหนดตามที่เห็นสมควรก็ได้ ส่วนการประชุมตอนสิ้นปีมักจะกำหนดหรือเรียกประชุมหลังจากสิ้นสุดรอบปีทางการบัญชีของบริษัท เพื่อจะให้ที่ประชุมใหญ่พิจารณางบดุลของบริษัทและรายงานของผู้สอบบัญชีตลอดจนอนุมัติงบดุลตามที่กำหนดไว้ใน มาตรา 1197 และ มาตรา 1214 และให้ที่ประชุมใหญ่พิจารณาและอนุมัติการจ่ายเงินปันผล การประชุมตอนนี้

^๑ กำหนดโทษตามที่แก้ไขโดย พ.ร.บ.กำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535.

มีความจำเป็นในการที่บริษัทจะได้อ่านรายงานเสียภาษีได้ทันกำหนดของประมวลรัษฎากรด้วย นอกจากนั้น ในการประชุมสามัญตอนสิ้นปีนั้น กรรมการย่อมต้องแถลงถึงกิจการของบริษัทที่ได้ทำไปในรอบปีตามมาตรา 1198 กิจการอื่นซึ่งที่ประชุมใหญ่ตอนสิ้นปีต้องกระทำได้แก่การตั้งกรรมการ (มาตรา 1151-1152) และผู้สอบบัญชี (มาตรา 1209)¹⁰

2.2.2 การประชุมวิสามัญ (Extraordinary Meeting)

การประชุมวิสามัญ เป็นการประชุมผู้ถือหุ้นครั้งอื่น ๆ นอกจากการประชุมสามัญ โดยปกติจะมีการประชุมวิสามัญเพราะมีเรื่องจำเป็นหรือเร่งด่วนที่ต้องให้ที่ประชุมใหญ่วินิจฉัย¹¹ ไม่อาจรอจนกว่าจะมีการประชุมสามัญได้ และเรื่องที่ประชุมกันมักจะเป็นเรื่องพิเศษจากเรื่องที่จะต้องประชุมกันเป็นปกติในการประชุมสามัญ ซึ่งอาจมีข้อบังคับกำหนดไว้ก็ได้ เกี่ยวกับการประชุมวิสามัญนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1253/2537 วินิจฉัยไว้ว่าการประชุมวิสามัญเป็นการประชุมใหญ่ครั้งอื่นนอกจากการประชุมสามัญที่กฎหมายกำหนดให้มีการประชุมผู้ถือหุ้นทั่วไปอย่างน้อยครั้งหนึ่ง ทุกระยะเวลาสิบสองเดือน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1171 ซึ่งการประชุมวิสามัญโดยปกติจะเป็นเรื่องรีบด่วนสำคัญที่ต้องให้ที่ประชุมใหญ่วินิจฉัยไม่อาจรอจนกว่าจะมีการประชุมสามัญได้และผู้ถือหุ้นอาจต้องออกเสียงลงมติ¹²

นอกจากนั้น มาตรา 1172 มาตรา 1173 มาตรา 1174 และมาตรา 1211 ก็บัญญัติกรณีที่จะเรียกประชุมวิสามัญไว้ด้วย คือ

2.2.2.1 กรรมการเห็นสมควร

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1172 บัญญัติไว้ว่า “กรรมการจะเรียกประชุมวิสามัญเมื่อใดก็ได้สุดแต่จะเห็นสมควร”

จากบทบัญญัติกฎหมายตามมาตรา 1172 คำว่า “กรรมการ” ในมาตรานี้ หมายถึง คณะกรรมการ ซึ่งศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2564/2532 วินิจฉัยว่า คำว่า “กรรมการ” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1172 วรรคแรก หมายถึง คณะกรรมการ มิได้หมายถึงกรรมการคนหนึ่งคนใดหรือหลายคนเมื่อกรรมการคนใดเห็นควรที่จะเรียกประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นก็ชอบที่จะนัดเรียกประชุมกรรมการเพื่อพิจารณากันเสียก่อน และมติของกรรมการจะต้องถือเอาเสียงข้างมากเป็นใหญ่เมื่อผู้คัดค้านเรียกประชุมใหญ่วิสามัญโดยมิได้กระทำตามขั้นตอนดังกล่าวการนัดเรียกประชุมใหญ่ตลอดจนการประชุมและการลงมติจึงเป็นการฝ่าฝืน

¹⁰ โสภณ รัตนกร. อ้างแล้ว. หน้า 432-433.

¹¹ จันตรี สิ้นสุกฤกษ์. (2554). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยห้างหุ้นส่วนและบริษัท* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โครงการตำราและสื่อการสอน คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 188.

¹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1253/2537. (เนติ.). หน้า 1779.

บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะหุ้นส่วนและบริษัท แต่ก็หาทำให้การประชุมใหญ่และการลงมติที่เกิดขึ้นจริงไม่เป็นการประชุมใหญ่ และการลงมติตามกฎหมายไม่ ดังนั้น การร้องขอให้ศาลเพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่ดังกล่าวจึงต้องร้องขอภายในกำหนด 1 เดือน นับแต่วันลงมติตามมาตรา 1195¹³

2.2.2.2 เมื่อบริษัทขาดทุนถึงกึ่งจำนวนต้นทุน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1171 วรรคสองบัญญัติไว้ว่า “ถ้าบริษัทขาดทุนลงถึงกึ่งจำนวนต้นทุน กรรมการต้องเรียกประชุมวิสามัญทันทีเพื่อแจ้งให้ผู้ถือหุ้นทราบการที่ขาดทุนนั้น”

จากบทบัญญัติกฎหมายตามมาตรา 1171 วรรคสอง นั้น กรณีบริษัทขาดทุนถึงกึ่งจำนวนต้นทุนนี้กฎหมายบังคับให้ต้องเรียกประชุมวิสามัญ กรรมการจะใช้ดุลพินิจไม่ได้และต้องเรียกทันที กล่าวคือ โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้นับแต่ทราบว่าเป็นบริษัทขาดทุน เพื่อจะได้แจ้งให้ผู้ถือหุ้นทราบถึงการขาดทุนนั้น และเพื่อที่ประชุมได้ร่วมกันปรึกษาหารือและเสนอแนะวิธีการแก้ไขได้ทันเหตุการณ์ หรืออาจมีมติให้เลิกบริษัทก็ได้¹⁴ เช่น บริษัทหนึ่งมีทุนจดทะเบียนไว้ 4 ล้านบาท แบ่งออกเป็น 400,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 10 บาท ดำเนินธุรกิจมาได้ 8 ปี จนมีทุนสำรองนับได้ 2 ล้านบาท ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2540 เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำไปทั่วโลก บริษัทจำกัดแห่งนี้ขาดทุนเป็นเงิน 1 ล้าน 5 แสนบาท และในปี พ.ศ. 2541 ยังขาดทุนอีก 5 แสนบาท เมื่อรวมขาดทุนทั้งสองปีแล้วเป็นเงินถึง 2 ล้านบาท ซึ่งเท่ากับว่าบริษัทได้ขาดทุนถึงกึ่งจำนวนต้นทุนที่ได้จดทะเบียนไว้ ดังนั้นกรรมการบริษัทก็ต้องเรียกประชุมวิสามัญทันที เพื่อแจ้งให้ผู้ถือหุ้นได้ทราบถึงการขาดทุนนั้น

ในกรณีถ้ากรรมการเพิกเฉยไม่เรียกประชุมจะมีความผิดตามพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคมและมูลนิธิ พ.ศ. 2499 มาตรา 27 มีโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท¹⁵ นอกจากนั้น มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1980/2519 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่าการที่กรรมการบริษัทละเลยไม่เรียกประชุมผู้ถือหุ้นเพื่อแจ้งให้ทราบว่าบริษัทขาดทุนตลอดมาทุกปีและเมื่อบริษัทขาดทุนลงถึงกึ่งจำนวนต้นทุนกรรมการก็ไม่เคยเรียกประชุมผู้ถือหุ้นเพื่อแจ้งให้ทราบถึงการขาดทุนนั้น เป็นข้อที่น่าตำหนิ แต่ก็มีสาเหตุโดยตรงที่ทำให้บริษัทเสียหายกรรมการบริษัทจึงไม่ต้องรับผิดชอบ

แต่ถ้าบริษัทเสียหาย เพราะการละเลยหน้าที่อันนี้ กรรมการก็อาจต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเสียหายตามมาตรา 1169 อีกด้วย

¹³ จันตรี สินศุกฤกษ์. อ้างแล้ว. หน้า 189.

¹⁴ โสภณ รัตนากร. อ้างแล้ว. หน้า 434.

¹⁵ กำหนดโทษตามที่แก้ไขโดย พ.ร.บ. กำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535.

2.2.2.3 เมื่อผู้ถือหุ้นมีจำนวนหุ้นรวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าร้องขอให้เรียกประชุม
 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1173 บัญญัติไว้ว่า “การประชุมวิสามัญ
 จะต้องนัดเรียกให้มีขึ้นในเมื่อผู้ถือหุ้นมีจำนวนหุ้นรวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าแห่งจำนวนหุ้นของ
 บริษัทได้เข้าชื่อกันทำหนังสือร้องขอให้เรียกประชุมเช่นนั้น ในหนังสือร้องขอนั้นต้องระบุว่า
 ประสงค์ให้เรียกประชุมเพื่อการใด”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1174 บัญญัติไว้ว่า “เมื่อผู้ถือหุ้นยื่นคำร้อง
 ขอให้เรียกประชุมวิสามัญดังได้กล่าวมาในมาตราก่อนนี้แล้วให้กรรมการเรียกประชุมโดยพลัน”

ถ้าและกรรมการมิได้เรียกประชุมภายในสามสิบวันนับแต่วันยื่นคำร้องให้หรือผู้ถือหุ้น
 ทั้งหลายซึ่งเป็นผู้ร้อง หรือผู้ถือหุ้นคนอื่นๆ รวมกันได้จำนวนตั้งบังคับไว้จะเรียกประชุมเองก็ได้

จากบทบัญญัติกฎหมายตามมาตรา 1173 นั้น การที่จะประชุมวิสามัญได้ผู้ถือหุ้น
 จะต้องเข้าชื่อร่วมกันนับจำนวนหุ้นได้ไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าแห่งจำนวนหุ้นของบริษัท เช่น บริษัท
 มีทุนจดทะเบียน 1 ล้านบาท ผู้ถือหุ้นจะต้องเข้าชื่อร่วมกันนับจำนวนหุ้นได้ 2 แสนบาท ขอให้
 กรรมการเรียกประชุมวิสามัญ หรือถ้าผู้ถือหุ้นคนใดถือหุ้นอยู่แล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้า ก็มีสิทธิที่
 จะทำหนังสือขอให้กรรมการเรียกประชุมวิสามัญได้เสมอ และกฎหมายบังคับว่า กรรมการต้องเรียก
 ประชุมโดยพลัน จึงไม่ใช่เรื่องที่กรรมการจะใช้ดุลพินิจที่ มาตรา 1173 กำหนดว่าหนังสือร้องขอ
 ต้องระบุว่า ประสงค์จะให้เรียกประชุมเพื่อการใดนั้น มิใช่ให้กรรมการใช้ดุลพินิจว่าสมควร
 เรียกประชุมหรือไม่ แต่เพื่อให้กรรมการจัดแจ้งวัตถุประสงค์ในการเรียกประชุมในคำบอกกล่าว
 เรียกประชุม ตามที่กำหนดไว้ใน มาตรา 1175 วรรคสอง มากกว่า หากกรรมการเพิกเฉยไม่เรียก
 ประชุมก็เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน
 ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคมและมูลนิธิ พ.ศ. 2499 มาตรา 27 เช่นกัน ฉะนั้น ข้อบังคับ
 ของบริษัทจะขัดกับมาตรา 1173, 1174 ไม่ได้ เพราะมาตราทั้งสองนี้ต้องถือว่าเป็นบทบังคับเด็ดขาด¹⁶

กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกา
 ที่ 1436/2533 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4219/2541 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1436/2533 ศาลฎีกา
 วินิจฉัยไว้ว่า ช. เป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทจำเลย จำนวนร้อยละ 43.46 จึงมีอำนาจเรียกประชุมวิสามัญได้เมื่อ
 ช. เรียกประชุมผู้ถือหุ้นทั้งหมดและมีการประชุมตามกำหนดจึงเป็นการประชุมใหญ่วิสามัญที่มี
 อำนาจลงมติแต่งตั้งและถอดถอนกรรมการบริษัทจำเลยได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
 มาตรา 1173 มาตรา 1174 มาตรา 1151 และเมื่อการประชุมใหญ่วิสามัญดังกล่าวที่ประชุมได้มีมติ
 เอกฉันท์ให้ถอดถอนกรรมการชุดเดิมทั้งหมดและแต่งตั้งกรรมการชุดใหม่ 5 คน โดย ช. และ ว.
 เป็นกรรมการชุดใหม่มีอำนาจลงลายมือชื่อร่วมกันกระทำการแทนจำเลยได้ตามมติของที่ประชุมใหญ่

¹⁶ โสภณ รัตนกร. อังแก้ว. หน้า 435.

วิสามัญได้ให้อำนาจไว้ดังนี้ ซ. กับ ว. จึงมีอำนาจลงลายมือชื่อร่วมกันแต่งตั้งนายความแทนบริษัท
จำเลยได้และนายความดังกล่าวยอมมีอำนาจอุทธรณ์แทนบริษัท

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4219/2541 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า การที่ผู้คัดค้านกับผู้ถือหุ้นมี
หุ้นรวมกันเกินกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนผู้ถือหุ้นที่มีอยู่ และเกินกว่า 1 ใน 5 แห่งจำนวนหุ้นที่มีอยู่
ทั้งหมด ได้ร่วมกันเข้าชื่อทำหนังสือร้องขอให้เรียกประชุมใหญ่วิสามัญผู้ถือหุ้น โดยระบุวัตถุประสงค์
ในการประชุมเพื่อพิจารณาเรื่องต่างๆ รวม 6 วาระด้วยกันจึงเป็นการเรียกประชุมที่ชอบด้วย
ข้อบังคับของบริษัทและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1173 แล้วกรรมการบริษัทจึงต้อง
ปฏิบัติตาม คือ ต้องเรียกประชุมโดยพลันจะไม่เรียกประชุมไม่ได้ เพราะบทบัญญัติมาตรา 1174
เป็นบทบังคับให้ต้องปฏิบัติ และไม่ได้ให้สิทธิกรรมการที่จะใช้ดุลพินิจแต่อย่างใดเมื่อปรากฏว่า
กรรมการไม่เรียกประชุมภายในสามสิบวันนับแต่วันยื่นคำร้องผู้คัดค้านกับพวกผู้ถือหุ้นซึ่งมีหุ้น
รวมกันเกินกว่า 1 ใน 5 แห่งจำนวนหุ้นของบริษัทย่อมเรียกประชุมผู้ถือหุ้นกันเองได้ การที่ผู้คัดค้าน
กับมีหนังสือเชิญผู้ถือหุ้นของบริษัทประชุมวิสามัญจึงชอบด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา 1174 วรรคสอง กรณีไม่จำเป็นต้องให้ผู้ถือหุ้นเดิมทุกคนที่ขอให้เรียกประชุมร่วมเรียกประชุมด้วย
เมื่อการประชุมมีผู้ถือหุ้นมาเข้าประชุมอันมีจำนวนหุ้นเกินกว่า 1 ใน 5 แห่งจำนวนหุ้นของบริษัท
ที่ประชุมซึ่งปรึกษากิจการใดๆ ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1178 และการ
ประชุมวิสามัญดังกล่าวชอบด้วยกฎหมายและข้อบังคับของบริษัทแล้ว ดังนั้นมติของที่ประชุม
จึงเป็นมติที่ชอบด้วยกฎหมายผู้ร้องจะขอให้เพิกถอนหาได้ไม่¹⁷

2.2.2.4 เมื่อผู้สอบบัญชีว่างลง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1211บัญญัติไว้ว่า “ถ้ามีตำแหน่งว่างลงใน
จำนวนผู้สอบบัญชีให้กรรมการนัดเรียกประชุมวิสามัญ เพื่อให้เลือกตั้งขึ้นใหม่ให้ครบจำนวน”

2.3 การเรียกประชุม

การเรียกประชุมนั้น โดยปกติเป็นอำนาจหน้าที่ของกรรมการ อำนาจหน้าที่นี้ กรรมการ
ต้องใช้ร่วมกัน กล่าวคือ ที่ประชุมของคณะกรรมการเห็นสมควรให้เรียกประชุม แม้กรรมการว่างลง
ไม่ครบองค์ประชุม กรรมการก็อาจประชุมกันเพื่อเรียกประชุมใหญ่ได้ตามมาตรา 1159 กรณีที่มี
กรรมการหลายคน กรรมการคนใดคนหนึ่งจะใช้อำนาจนี้โดยลำพังไม่ได้ซึ่ง คำพิพากษาศาลฎีกา

¹⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4219/2541. (เนติ.). หน้า 2152.

ที่ 452/2518 ได้วินิจฉัยว่า การประชุมซึ่งเรียกโดยกรรมการเพียงคนเดียวโดยกรรมการอื่นมิได้รู้เห็นด้วย จึงเป็นการประชุมที่ไม่ชอบ ชอบที่จะร้องขอให้เพิกถอนมติที่ประชุมผู้ถือหุ้นได้¹⁸

นอกจากคณะกรรมการแล้ว ผู้ถือหุ้นซึ่งมีหุ้นรวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าแห่งจำนวนหุ้นของบริษัท ก็อาจเรียกประชุมได้ในกรณีที่ได้ยื่นคำร้องขอให้กรรมการเรียกประชุมแล้ว แต่กรรมการมิได้เรียกประชุมภายใน 30 วันนับแต่วันร้องขอ ทั้งนี้ตามที่กำหนดไว้ใน มาตรา 1173¹⁹

การเรียกประชุมจะต้องบอกกล่าวตามวิธีที่กฎหมายกำหนดด้วย มิฉะนั้นการประชุมนั้นอาจไม่ชอบ มติของที่ประชุมอาจถูกเพิกถอนได้ตามมาตรา 1195 ทั้งเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคมและมูลนิธิ พ.ศ. 2499 บริษัทและกรรมการอาจถูกปรับตามมาตรา 17 และมาตรา 25 ไม่เกินสองหมื่นบาทและห้าหมื่นบาทตามลำดับ²⁰

2.3.1 วิธีการบอกกล่าว

ในการเรียกประชุมกฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 กล่าวคือ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 วรรคหนึ่ง บัญญัติไว้ว่า “คำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ให้ลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่อย่างน้อยหนึ่งคราวก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวันและส่งทางไปรษณีย์ตอบรับไปยังผู้ถือหุ้นทุกคนที่มีชื่อในทะเบียนของบริษัทก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวันวันแต่เป็นคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่เพื่อลงมติพิเศษให้กระทำการตั้งว่านั้นก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าสิบสี่วัน”

คำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่นั้น ให้ระบุสถานที่ วัน เวลาและสภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมปรึกษากันและในกรณีที่เป็นการบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่เพื่อลงมติพิเศษให้ระบุข้อความที่จะนำเสนอให้ลงมติด้วย

จากบทบัญญัติกฎหมาย มาตรา 1175 นี้ เป็นวิธีการบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น ทั้งสามัญและวิสามัญ การบอกกล่าวเรียกประชุมโดยไม่ถูกต้องคือไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรา 1175 นี้ การประชุมนั้นก็เป็นการประชุมที่ไม่ชอบ มติที่ออกมา ก็อาจถูกเพิกถอนได้ตามมาตรา 1195 นอกจากนี้บริษัทและกรรมการยังมีความผิดตามมาตรา 17 และมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติ

¹⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 452/2518. (เนติ.). หน้า 143.

¹⁹ โสภณ รัตนกร. อ้างแล้ว. หน้า 436.

²⁰ กำหนดโทษตามที่แก้ไขโดย พ.ร.บ. กำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535.

กำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคมและมูลนิธิ พ.ศ. 2499 ซึ่งระวางโทษปรับไม่เกินสองพันบาทและห้าพันบาทตามลำดับอีกด้วย

วิธีการบอกกล่าวเรียกประชุมตามมาตรา 1175 โดยวิธีการบอกกล่าวนั้นต้องทำโดย 2 วิธี คือ

1) ลงพิมพ์โฆษณาคำบอกกล่าวนัดประชุมอย่างน้อย 1 ครั้ง ในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่อย่างน้อยหนึ่งคราวก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวันและ

2) ส่งคำบอกกล่าวไปยังผู้ถือหุ้นทุกคนที่มีชื่อในทะเบียนของบริษัททางไปรษณีย์ตอบรับก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

ถ้าเป็นการเรียกประชุมใหญ่เพื่อลงมติพิเศษให้กระทำการดังว่านั้นก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าสิบสี่วัน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 นี้ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 18) พ.ศ. 2551²¹ โดยเดิมการเรียกประชุมใหญ่อาจทำโดยวิธีโฆษณาคำบอกกล่าวในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่อย่างน้อยสองครั้งหรือส่งคำบอกกล่าวไปยังผู้ถือหุ้นโดยทางไปรษณีย์แต่ทางใดทางหนึ่งเพียงทางเดียวก็ได้ แต่บทบัญญัติที่แก้ไขใหม่นี้กำหนดให้ต้องทำทั้งสองวิธี เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าผู้ถือหุ้นทุกคนจะได้รับทราบการเรียกประชุมจริงๆ และสามารถเข้าร่วมประชุม ร่วมแสดงความคิดเห็น และลงมติโดยใช้สิทธิในฐานะผู้ถือหุ้นได้อย่างเต็มที่

นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดระยะเวลาในการเรียกประชุมใหญ่เพื่อลงมติพิเศษไว้แตกต่างกับการประชุมใหญ่ทั่วไป กล่าวคือ ถ้าเป็นการประชุมใหญ่ทั่วไป ต้องโฆษณาคำบอกกล่าวในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่อย่างน้อยหนึ่งครั้งและส่งคำบอกกล่าวไปยังผู้ถือหุ้นโดยทางไปรษณีย์ตอบรับก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน แต่หากเป็นการประชุมใหญ่เพื่อลงมติพิเศษ กฎหมายขยายระยะเวลาออกไป โดยต้องกระทำการดังกล่าวก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่า 14 วัน²²

เหตุที่มีการลดจำนวนวัน โฆษณาในหนังสือพิมพ์จาก 2 คราวเหลือคราวเดียวนี้ เนื่องจากเห็นว่าค่าใช้จ่ายสูง จึงได้ลดการโฆษณาลงในหลายกรณีด้วยกัน เช่น กรณีของการจ่ายเงินปันผล (มาตรา 1204) การลดทุน (มาตรา 1226) การควบบริษัท (มาตรา 1240) และการเลิกห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท (มาตรา 1253(1))

จากกรณีที่มีการลดจำนวนวัน โฆษณาทางหนังสือพิมพ์ส่งคำบอกกล่าวนัดประชุมจาก 2 คราวเป็นเพียงคราวเดียวนั้น ในการประชุม คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วน บริษัท และองค์ธุรกิจ ครั้งที่ 130-3/2550 วันศุกร์ที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 โดยมี

²¹ ตามที่แก้ไขโดย พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 18) พ.ศ. 2551.

²² จันตรี สินศุกฤกษ์. อ้างแล้ว. หน้า 192.

นายตำรวจ แดงด้วง ผู้แทนกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ให้เหตุผลในที่ประชุมว่า การแก้ไข มาตรา 1175 นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อลดภาระของบริษัทลง เนื่องจากการลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์นั้นมีค่าใช้จ่ายสูง อันเป็นภาระอย่างมากแก่บริษัทที่มีขนาดเล็กและการลดจำนวนวันที่พิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์ลงเหลือเพียงหนึ่งวัน ไม่มีผลให้ผู้ถือหุ้นรับทราบข้อมูลได้น้อยลง

จุดมุ่งหมายของ มาตรา 1175 ที่กำหนดว่า ต้องมีการบอกกล่าวการนัดเรียกประชุม ก็เพื่อให้ผู้ถือหุ้นได้ทราบว่าบริษัทจะมีการจัดการประชุมใหญ่เรื่องอะไร ที่ไหน เมื่อไร เพื่อให้ผู้ถือหุ้นได้มีโอกาสเข้าร่วมการประชุมแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะตามสิทธิของตน ฉะนั้น การส่งคำบอกกล่าวแก่ผู้ถือหุ้นนี้ถ้าได้ส่งถึงตัวผู้ถือหุ้นเองก็ย่อมใช้ได้ (มาตรา 1244) และการส่งทางไปรษณีย์นั้น เมื่อได้ส่งไปยังที่อยู่ของผู้ถือหุ้นตามที่ปรากฏอยู่ในทะเบียนผู้ถือหุ้นแล้วก็ต้องถือว่าได้ส่งในเวลาที่เหมาะสมของการส่งทางไปรษณีย์จะไปถึง (มาตรา 1245)²³

ในกรณีที่มีข้อบังคับของบริษัท กำหนดให้การบอกกล่าวเรียกประชุมมีระยะเวลาที่ยาวกว่าตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ใน มาตรา 1175 ก็จะต้องดำเนินการตามข้อบังคับของบริษัท²⁴ กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3623/2527 วินิจฉัยไว้ว่า หนังสือเชิญผู้ถือหุ้นมาประชุมก็คือคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 ถ้าแจ้งคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ไปให้ผู้ถือหุ้นทราบล่วงหน้าก่อนวันนัดประชุมน้อยกว่าเจ็ดวันกรรมการหรือผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดมีอำนาจร้องขอให้ศาลเพิกถอนมติประชุมใหญ่อันผิดระเบียบนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 ผู้ที่ได้รับอนุมัติให้เป็นผู้ถือหุ้นจากมติที่ประชุมใหญ่คราวที่ผิดระเบียบนั้นจะต้องเพิกถอนไม่ถือว่าเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัท ไม่มีสิทธิเข้าร่วมการประชุมใหญ่ของบริษัท มติของผู้ถือหุ้นที่เข้าร่วมประชุมใหญ่ของบริษัทหากไม่ครบองค์ประชุมตามข้อบังคับของบริษัทมติของที่ประชุมใหญ่นั้น ไม่มีผลตามกฎหมายและถือได้ว่าเป็นมติของที่ประชุมใหญ่ อันผิดระเบียบซึ่งผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดคนหนึ่งร้องขอให้ศาลเพิกถอนได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195

การบอกกล่าวเรียกประชุมกฎหมายมิได้บังคับ โดยเด็ดขาดว่าถ้าไม่แจ้งไปให้ผู้ถือหุ้นทราบก่อนวันนัดประชุม 7 วัน แล้วการแจ้งดังกล่าวจะต้องเป็นโฆษณาเสียเปล่าและการบอกกล่าวเรียกประชุมอาจทำได้โดยวิธีอื่นได้ถ้าผู้ถือหุ้นทุกคนทราบนัดประชุมใหญ่แล้ว แม้การบอกกล่าวนัดประชุมแจ้งน้อยกว่า 7 วัน ก็เป็นคำบอกกล่าวเรียกประชุมโดยชอบ กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1091/2524 วินิจฉัยไว้ว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 เป็นบทกฎหมายที่

²³ โสภณ รัตนากร. อ้างแล้ว. หน้า 437.

²⁴ เอื้อน ชุนแก้ว. (2554). *คู่มือการศึกษากฎหมายหุ้นส่วนและบริษัท* พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พลสยามพรินติ้ง (ประเทศไทย). หน้า 110.

มุ่งประสงค์ให้มีการแจ้งให้ผู้ถือหุ้นทราบล่วงหน้าว่าบริษัทจะได้จัดให้มีการประชุมใหญ่ในกิจการใดที่ใดเมื่อใดเพื่อผู้ถือหุ้นจะได้มีโอกาสเตรียมตัวสอบถามหรือแสดงความคิดเห็นได้โดยเต็มที่ แต่มิได้บังคับโดยเด็ดขาดว่าถ้าไม่แจ้งไปให้ผู้ถือหุ้นก่อนวันนัดประชุม 7 วัน แล้วการแจ้งดังกล่าวจะต้องเป็นโมฆะเสียเปล่าเพราะการนัดประชุมใหญ่ไม่จำเป็นต้องมีหนังสือแจ้งเพียงอย่างเดียวอาจทำได้โดยวิธีอื่นได้เมื่อเป็นที่เห็นได้ว่าผู้ถือหุ้นทุกคนทราบกำหนดวันนัดประชุมใหญ่แล้ว แม้หนังสือแจ้งนัดประชุมใหญ่ไม่ได้แจ้งให้ทราบล่วงหน้าก่อน 7 วัน ก็เป็นคำบอกกล่าวแจ้งประชุมใหญ่โดยชอบ²⁵

เมื่อการประชุมสิ้นสุดลงแล้ว หากจะทำการประชุมต่อไปต้องมีการบอกกล่าวเรียกประชุมเมื่อไม่มีการบอกกล่าวเรียกประชุมแล้วมีการประชุมจึงเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 1175 กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 111/2521 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า โจทก์เป็นประธานกรรมการของบริษัทจึงเป็นประธานการประชุมใหญ่เมื่อไม่มีข้อบังคับของบริษัทกำหนดเป็นอย่างอื่นเมื่อประธานบอกเลิกการประชุมการประชุมก็สิ้นสุดลงกรรมการอื่นประชุมต่อไปโดยไม่นัดประชุมใหม่ โดยบอกกล่าวก่อนตามข้อบังคับเป็นการไม่ชอบด้วยข้อบังคับและมาตรา 1174 มาตรา 1175 รายงานการประชุมครั้งนี้ ถอดประธานกรรมการ โดยอ้างว่าทำความเสียหายแก่บริษัทจำเลยนำไปของจดทะเบียน จึงทำให้โจทก์เสียชื่อเสียง เป็นละเมิดต่อโจทก์²⁶

กรณีที่มีการบอกกล่าวเรียกประชุมแล้วต่อมามีการเปลี่ยนวัน เวลาการประชุม แม้การบอกกล่าวเปลี่ยนแปลงครั้งหลังน้อยกว่าเจ็ดวันถือเป็นการบอกกล่าวโดยชอบ กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2510/2533 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า หนังสือบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่วิสามัญผู้ถือหุ้นที่ได้ออกในคราวแรกนั้น ได้กำหนดระเบียบวาระการประชุมวันเวลาและสถานที่ประชุมโดยได้แจ้งให้ผู้ถือหุ้นทราบล่วงหน้าเกินกว่า 7 วันนับถึงวันนัดประชุมถูกต้องตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัทแล้ว แม้ต่อมาจะได้มีการเลื่อนวันประชุมออกไปจากกำหนดเดิม โดยวันที่ออกหนังสือแจ้งกำหนดเปลี่ยนแปลงวันประชุมและวันที่ผู้ถือหุ้นได้รับหนังสือดังกล่าวจะมีเวลาน้อยกว่า 7 วันนับถึงวันนัดประชุมใหม่ที่เลื่อนออกไปก็ตามก็ต้องถือว่าการบอกกล่าวเรียกประชุม ครั้งนี้ได้มีการแจ้งถึงผู้ถือหุ้นตั้งแต่คราวแรกแล้วหนังสือแจ้งกำหนดเปลี่ยนแปลงวันเวลาประชุมดังกล่าวเป็นแต่เพียงการแจ้งเปลี่ยนแปลงวันเวลาประชุมตามหนังสือที่แจ้งเดิมเท่านั้น²⁷ และ

กรณีที่ผู้ถือหุ้นทุกคนทราบนัดประชุมและเข้าประชุมแล้วต่อมา ผู้ถือหุ้นคนหนึ่งแพ้คดีในที่ประชุมกลับมาร้องขอให้ศาลเพิกถอนมติดังกล่าว ถือเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต กรณีนี้

²⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1091/2524. (เนติ). หน้า 762.

²⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 111/2521. (เนติ.). หน้า 102.

²⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2510/2533. (เนติ.). หน้า 923.

มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7330/2553 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า ผู้ร้องทราบนัดและเข้าร่วมประชุมพร้อมกับผู้ถือหุ้นคนอื่นๆ ครบทั้งหมด 7 คน สำหรับการประชุมคราวปัญหาได้มีการแจ้งนัดประชุมให้ผู้ร้องทราบทางโทรศัพท์และเป็นการประชุมเพื่อแก้ไขปัญหานี้สินซึ่งผู้ร้องทราบปัญหาและผู้ร้องได้มีหนังสือขอให้เรียกประชุมผู้ถือหุ้นซึ่งมีการอ้างอิงบันทึกฉบับลงวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2543 ที่มีการเสนอขายที่ดินเพื่อจัดการชำระหนี้ด้วย จึงเชื่อว่าผู้ร้องทราบล่วงหน้าถึงปัญหาและวาระที่ประชุมจะต้องพิจารณากันมีเวลาเตรียมตัวเพื่อสอบถามหรือแสดงความคิดเห็นอันจะเป็นประโยชน์แก่บริษัทได้เต็มที่ที่ต้องตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดให้แจ้งนัดประชุมใหญ่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 แล้ว แม้การแจ้งนัดประชุมคราวปัญหาให้ผู้ร้องทราบจะกระทำโดยทางโทรศัพท์ แต่ผู้ร้องก็ทราบนัดและเข้าร่วมประชุมด้วยการที่ผู้ร้องเพิ่มเติมในที่ประชุมดังกล่าวแล้วกลับมายื่นคำร้องขอให้เพิกถอนมติที่ประชุมโดยอ้างว่าการแจ้งนัดประชุมไม่ได้ปฏิบัติตามวิธีการที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 บัญญัติไว้ย่อมเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ผู้ร้องจึงไม่มีอำนาจยื่นคำร้องคดีนี้ ปัญหาเรื่องอำนาจฟ้องเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้ผู้คัดค้านจะมีได้ฎีกาโดยตรง ศาลฎีกาก็มีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยเองได้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142(5) ประกอบมาตรา 246 และ มาตรา 247²⁸

การบอกกล่าวเรียกประชุมผู้ถือหุ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 ให้เริ่มนับวันไหน ตามบทบัญญัติในมาตรา 1175 นี้กำหนดไว้ว่าให้ส่งคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ทางไปรษณีย์ตอบรับไปยังผู้ถือหุ้นก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน แต่คำบอกกล่าวนั้นอาจไปถึงผู้ถือหุ้นมีผลทำให้ทราบคำบอกกล่าวนั้นก่อนการประชุมน้อยกว่า 7 วัน ก็ได้ ซึ่งอาจไม่สมเจตนารมณ์ของบทบัญญัติร่างมาตรานี้ได้ ซึ่งในการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วน บริษัท และองค์ธุรกิจ ครั้งที่ 135-8/2550 วันศุกร์ที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2550 มีนายมานพ นาคทัต กรรมการในที่ประชุมกล่าวไว้ว่า ในทางปฏิบัติปัจจุบันนี้ยึดวันที่ลงในหนังสือบอกกล่าวนัดประชุมหรือวันส่งหนังสือบอกกล่าวนัดประชุมเป็นสำคัญ และนายจิตรกร ว่องเขตกร ผู้แทนกรมพัฒนาธุรกิจการค้ากล่าวว่า ในทางปฏิบัติเป็นไปตามที่หลักการที่กรรมการ(นายมานพ) ชี้แจง คือ ยึดวันที่ส่งหนังสือนัดประชุมเป็นหลักโดยไม่คำนึงว่า ผู้ถือหุ้นจะทราบคำบอกกล่าวนั้นล่วงหน้าเป็นเวลานานมากน้อยเพียงใดก็ตาม

ในการบอกกล่าวเรียกประชุมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 นั้น ถ้าการบอกกล่าวเรียกประชุมไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรา 1175 วรรคหนึ่ง กล่าวคือ ไม่ได้ลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่อย่างน้อยหนึ่งคราวก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวันและส่งทางไปรษณีย์ตอบรับไปยังผู้ถือหุ้นทุกคนที่มีชื่อในทะเบียนของบริษัทก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

²⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7330/2553. (สงเสริม). หน้า 142.

เว้นแต่เป็นคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่เพื่อลงมติพิเศษให้กระทำการตั้งว่านั้นก่อนวันนัดประชุม ไม่น้อยกว่าสิบสี่วัน จะสามารถเรียกประชุมโดยวิธีการอื่นนอกเหนือจากที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 1175 ได้หรือไม่ โดยจะกล่าวละเอียดต่อไปในบทที่ 4

2.3.2 ข้อความในคำบอกกล่าว

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า “คำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่นั้น ให้ระบุสถานที่ วัน เวลา และสภาพแห่งกิจการที่จะได้ประชุมปรึกษากันและในกรณีที่เป็นคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่เพื่อลงมติพิเศษให้ระบุข้อความที่จะนำเสนอให้ลงมติด้วย”

จากบทบัญญัติกฎหมาย มาตรา 1175 วรรคสอง ข้อความในคำบอกกล่าวในหนังสือนัดประชุมหรือหนังสือเชิญประชุม จะต้องมียรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องหรือสภาพกิจการที่ประชุมกัน วาระการประชุมต่างๆ รวมทั้งสถานที่ วันเวลาที่ประชุมกัน กรณีที่เป็นการเรียกประชุมใหญ่เพื่อลงมติพิเศษให้ระบุข้อความที่จะนำเสนอให้ลงมติด้วย

ตามมาตรา 1175 วรรคสอง สถานที่ประชุมกฎหมายไม่ได้กำหนดไว้ ซึ่งกรรมการย่อมกำหนดได้ว่าจะประชุมที่ไหน แต่โดยปกติก็ต้องประชุมยังสำนักงานของบริษัทหรือที่อื่นใดที่สะดวกแก่ผู้ถือหุ้น โดยทั่วไปที่จะมาประชุม กรรมการจะนัดประชุมในสถานที่อื่นที่ไม่สะดวก เช่น ในจังหวัดต่างๆ ไกลๆ หรือต่างประเทศน่าจะไม่ชอบ สำหรับเวลาที่ประชุมต้องเป็นเวลาทำงานหรือเวลาที่สะดวก ไม่ใช่นัดประชุมในเวลาวิกาลหรือดึกดื่น จึงควรกำหนดไว้ในข้อบังคับว่าจะให้ประชุมกันที่ไหนเพื่อจะได้รู้กันล่วงหน้า โดยทั่วไป หรืออาจห้ามมิให้ไปจัดประชุมในที่ซึ่งไม่สะดวกแก่ผู้ถือหุ้นได้ ส่วนเวลาที่จะประชุมอาจกำหนดว่าประชุมในเดือนใดหรือระยะเวลาของปีก็ได้แต่ไม่ควรกำหนดไว้แน่นอนตายตัวและต้องให้มีระยะเวลาพอที่จะเตรียมบุคคลและรายงานประจำปีหลังจากสิ้นปีการเงินของบริษัทด้วย²⁹

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 วรรคสอง ได้กล่าวถึงข้อความในคำบอกกล่าวในการเรียกประชุมที่ต้องระบุในหนังสือนัดประชุมว่ามีเนื้อหาอย่างไรบ้าง วาระการประชุมหรือสภาพกิจการที่ประชุมกันตามกฎหมายดังกล่าว ที่ระบุในหนังสือนัดประชุม คำว่าสภาพกิจการที่ประชุมกันมีความหมายว่าอย่างไร ซึ่งตามมาตรา 1175 วรรคสอง ไม่ได้ให้ความหมายไว้ และวาระการประชุมที่นิยมระบุในหนังสือนัดประชุมเป็นวาระสุดท้าย เรื่องอื่นๆ (ถ้ามี) นั้นจะสามารถนำเรื่องใดมาพิจารณาในวาระนี้ได้บ้าง ในการประชุม คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วน บริษัท และองค์ธุรกิจ ครั้งที่ 130-3/2550 วันศุกร์ที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 ซึ่งนายตำรวจแดงด้วง ผู้แทนกรมพัฒนาธุรกิจการค้าได้ให้เหตุผลว่าในอดีตเคยมีประเด็นปัญหาว่าการพิจารณาเลือกกรรมการในวาระอื่นๆ โดยไม่ได้แจ้งไว้ในหนังสือ

²⁹ โสภณ รัตนกร. อ้างแล้ว. หน้า 439.

นัดประชุมนั้นจะสามารถทำได้หรือไม่ กรมพัฒนาธุรกิจการค้าก็ยึดถือมา โดยตลอดว่าการบอกกล่าวจะต้องมีความชัดเจนเพียงพอ ดังนั้นการเลือกกรรมการในวาระอื่นๆ โดยไม่ได้แจ้งไว้ในหนังสือนัดประชุมนั้นไม่อาจทำได้ และนายพิชัยศักดิ์ ทรายางกูร กรรมการในที่ประชุม ให้เหตุผลว่า คำบอกกล่าวในหนังสือนัดประชุมควรมีความชัดเจนเพียงพอ เช่น ในกรณีที่จะลดทุนก็ควรต้องบอกด้วยว่าเสนอให้ลดทุนเหลือจำนวนเท่าใด จะบอกแต่เพียงว่าจะมีการพิจารณาลดทุนโดยไม่ระบุจำนวนนั้นย่อมไม่อาจถือได้ว่าเป็นการบอกกล่าวสภาพแห่งกิจการ

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 วรรคสอง ได้กล่าวถึงข้อความในคำบอกกล่าวเรียกประชุมที่ต้องระบุในหนังสือนัดประชุมว่ามีเนื้อหาอย่างไรบ้าง วาระการประชุมหรือสภาพกิจการที่ประชุมกันตามกฎหมายดังกล่าว ที่ระบุในหนังสือนัดประชุม คำว่าสภาพกิจการที่ประชุมกันมีความหมายว่าอย่างไร มีขอบเขตแค่ไหนอย่างไร ซึ่งตามมาตรา 1175 วรรคสอง ไม่ได้ให้ความหมายไว้ และวาระการประชุมที่นิยมระบุในหนังสือนัดประชุมเป็นวาระสุดท้าย เรื่องอื่นๆ (ถ้ามี) นั้น หมายความว่าอย่างไร จะสามารถนำเรื่องใดมาพิจารณาในวาระนี้ได้บ้าง โดยจะกล่าวโดยละเอียดต่อไปในบทที่ 4

2.4 ผู้มีสิทธิเข้าประชุม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1176 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ถือหุ้นทั่วทุกคนมีสิทธิจะเข้าประชุมในที่ประชุมใหญ่ได้เสมอไม่ว่าจะเป็นประชุมชนิดใดคราวใด”

จากบทบัญญัติกฎหมาย มาตรา 1176 นี้ บัญญัติถึงสิทธิของผู้ถือหุ้นทุกคนว่ามีสิทธิเข้าประชุมใหญ่ได้ เป็นสิทธิของผู้ถือหุ้นทุกคน ส่วนเมื่อเข้าประชุมแล้ว จะมีสิทธิในการลงคะแนนเสียงหรือไม่เป็นอีกเรื่องหนึ่ง³⁰ เพราะผู้มีสิทธิเข้าประชุมอาจถูกจำกัดสิทธิในการลงคะแนนตามมาตรา 1184 และมาตรา 1185 เนื่องจากไม่ชำระค่าหุ้นหรือมีส่วนได้เสียเป็นพิเศษ หรืออาจมีข้อบังคับว่าผู้ถือหุ้นต้องมีหุ้นจำนวนที่กำหนดจึงจะมีสิทธิลงคะแนนก็ได้ มาตรา 1183 ฉะนั้น ผู้ถือหุ้นแม้ไม่มีสิทธิหรือถูกจำกัดสิทธิในการลงคะแนนก็อาจประชุมออกความเห็นได้ แต่ถ้าหลายคนถือหุ้นหุ้นเดียวกันตามมาตรา 1118 วรรคสอง ต้องมอบให้คนใดคนหนึ่งเท่านั้นเป็นผู้เข้าประชุม

สิทธิที่จะเข้าประชุมของผู้ถือหุ้นตามมาตรา 1176 นี้ ศาลฎีกาแปลความว่าเป็นสิทธิเฉพาะของผู้ถือหุ้น หากมีผู้อื่นเข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นออกเสียงด้วย แม้ผู้ถือหุ้นแท้จริงที่เข้าประชุมมีจำนวนเกินหนึ่งในสี่ของจำนวนหุ้นทั้งหมด และคะแนนของที่ประชุมเป็นเอกฉันท์ มตินั้นก็เป็นมติไม่ชอบ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 89/2512) บุคคลอื่นที่มีใช้ผู้ถือหุ้นอาจมีสิทธิเข้าร่วมประชุมด้วย

³⁰ จันตรี สีนสุกฤษย์. อ้างแล้ว. หน้า 194.

เช่น ประชานกรรมการและกรรมการอื่น เป็นต้น แต่กรรมการถ้าไม่ใช่ผู้ถือหุ้นก็ย่อมไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

ผู้ใดเข้าประชุมและลงคะแนน โดยลวงว่าเป็นผู้ถือหุ้นหรือได้รับฉันทะจากผู้ถือหุ้น มีความผิดตามพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคมและมูลนิธิ พ.ศ. 2499 มาตรา 47 อาจถูกปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท¹¹

2.5 วิธีการประชุม

ข้อบังคับของบริษัทอาจกำหนดเกี่ยวกับวิธีการประชุม องค์กรประชุม ผู้มีสิทธิเข้าประชุมและการลงคะแนน ประธานของที่ประชุม การเลิกและเลื่อนการประชุมก็ได้ หากมีข้อบังคับบัญญัติไว้เป็นพิเศษแล้วก็ต้องปฏิบัติตามข้อบังคับนั้น เว้นแต่จะขัดกับบทกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ถ้าไม่มีข้อบังคับ ให้บังคับตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹² ซึ่งมาตรา 1177 บัญญัติไว้ว่า “วิธีตั้งบัญญัติไว้ในมาตราต่อๆ ไปนี้ ท่านให้ใช้บังคับแก่การประชุมใหญ่เว้นแต่จะมีข้อบังคับของบริษัทกำหนดไว้เป็นข้อความขัดกัน”

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1177 ได้ให้อำนาจแก่บริษัทที่จะทำข้อบังคับกำหนดวิธีการประชุมไว้ และกฎหมายบริษัทยอมให้ถือเอาข้อบังคับนั้นแทนกฎหมายได้ ถ้าหากว่ามีได้มีข้อบังคับกำหนดไว้เป็นข้อความขัดแย้งกับกฎหมายที่จะกล่าวต่อไปนี้แล้วก็ต้องใช้บทบัญญัติของกฎหมายเป็นข้อบังคับการประชุม (กฎหมายในที่นี้ตั้งแต่ มาตรา 1178-1193)¹³ มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2278/2527 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ข้อบังคับของบริษัทได้กำหนดไว้โดยชัดแจ้งถึงการที่ให้แจ้งการเรียกประชุมให้ผู้ถือหุ้นทุกคนทราบล่วงหน้ายี่สิบเอ็ดวันก่อนที่จะมีการประชุมใหญ่ทุกครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการประชุมสามัญหรือวิสามัญ โดยกำหนดเวลาดังกล่าวอาจได้รับยกเว้นหรือย่นเวลาให้น้อยกว่ายี่สิบเอ็ดวันได้เฉพาะแต่ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นได้อยู่รับทราบการเรียกประชุมโดยเข้าร่วมประชุมด้วยตัวเองหรือโดยผู้รับฉันทะ แม้การประชุมใหญ่นั้นจะเป็นการเรียกนัดใหม่อีกคราวหนึ่งก็อยู่ในบังคับที่จะต้องปฏิบัติตามข้อบังคับดังกล่าว กรณีเช่นนี้ต้องเป็นไปตามข้อบังคับของบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1177 จะนำมาตรา 1175 และมาตรา 1179 มาใช้บังคับมิได้

¹¹ กำหนดโทษตามที่แก้ไขโดย พ.ร.บ. กำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535.

¹² โสภณ รัตนากร. อ้างแล้ว. หน้า 441.

¹³ กาศกร ชุณหอุไร. (2531). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะหุ้นส่วนและบริษัท*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แสวงสุทธิการพิมพ์. หน้า 814.

2.5.1 องค์ประชุม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1178 บัญญัติไว้ว่า “ในการประชุมใหญ่ ถ้าไม่มีผู้ถือหุ้นมาเข้าประชุมรวมกันแทนหุ้นได้ถึงจำนวนหนึ่งในสี่แห่งทุนของบริษัทเป็นอย่างน้อยแล้ว ท่านว่าที่ประชุมอันนั้นจะปรึกษากิจการอันใดหาได้ไม่”

จากบทบัญญัติกฎหมาย มาตรา 1178 นี้ กำหนดว่าต้องมีผู้ถือหุ้นรวมกันได้ถึงหนึ่งในสี่แห่งทุนบริษัทซึ่งเป็นการถือจำนวนหุ้นเป็นใหญ่มิได้ถือจำนวนผู้ถือหุ้น แต่อย่างไรก็ดี ก็ต้องมีผู้เข้าประชุมอย่างน้อย 2 คน มิฉะนั้นก็ไม่ใช่เป็นการประชุม และองค์ประชุมตามมาตรา 1178 นี้ นับว่าเป็นจำนวนต่ำ ผู้เข้าประชุมเพียง 2 คน มีจำนวนหุ้นรวมกันเพียงหนึ่งในสี่ ก็สามารถลงคะแนนมีผลผูกพันผู้ถือหุ้นทั้งหมด เป็นอันตรายแก่บริษัทได้ทางที่ตีข้อบังคับของบริษัทควรจะได้กำหนดองค์ประชุมให้สูงกว่านี้⁴⁴ และในกรณีที่ผู้ถือหุ้นมาประชุมครบองค์ประชุมแล้วแต่ในระหว่างการประชุมผู้ถือหุ้นบางคนออกไปจากห้องประชุมไม่ว่าเพราะเหตุใดซึ่งมีผลต่อจำนวนหุ้นครบองค์ประชุมหรือไม่ ส่งผลถึงการประชุมและการลงมติที่ประชุมจะดำเนินต่อไปได้หรือไม่ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวไม่ได้บัญญัติไว้ เป็นปัญหาที่ต้องพิจารณากันต่อไป

การประชุมอันมีจำนวนหุ้นเกินกว่าหนึ่งในสี่แห่งทุนของบริษัทถือเป็นการประชุมที่ชอบด้วยกฎหมาย กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1323/2522 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า จำเลยกับพวกผู้ถือหุ้นของบริษัทฯ ได้จัดให้มีการประชุมใหญ่ขึ้น โดยจำเลยที่ 1 ในฐานะประธานกรรมการของบริษัท ได้ทำหนังสือเรียกประชุมผู้ถือหุ้น กำหนดวันประชุมแล้วจัดส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปยังผู้ถือหุ้นทุกคนก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน และเมื่อถึงวันนัดประชุมได้มีผู้ถือหุ้นมาเข้าประชุม 24 คนซึ่งรวมจำนวนหุ้นแล้วมีจำนวน 64 หุ้นอันมีจำนวนหุ้นเกินกว่าหนึ่งในสี่แห่งทุนของบริษัท ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 100 หุ้น ดังนี้ การประชุมใหญ่ที่จำเลยกับพวกจัดขึ้นเป็นไปตามขั้นตอนถูกต้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1172 มาตรา 1175 และ 1178 แล้ว การประชุมใหญ่ดังกล่าวจึงชอบด้วยกฎหมายและเมื่อที่ประชุมใหญ่ลงมติอย่างไรไปตามวัตถุประสงค์ของบริษัทแล้วมตินั้นย่อมเป็นมติที่ชอบด้วยกฎหมายและ

การโอนหุ้นที่ไม่ได้ทำตามกฎหมายถือว่าเป็นโมฆะ ผู้รับโอนไม่ถือเป็นผู้ถือหุ้นจึงไม่สามารถนับผู้ถือหุ้นเป็นจำนวนองค์ประชุมได้ กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2970/2522 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า การโอนหุ้นบริษัทจำกัดชนิดระบุชื่อต้องมีพยานลงลายมือชื่อในหนังสือโอนหุ้น มิฉะนั้นเป็นโมฆะ แม้จะทำต่อหน้าพยานรู้เห็นหลายคนก็ตามการจดลงในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น และโจทก์มาฟ้องให้โอนหุ้นคืนไม่เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตผู้ที่รับโอนหุ้นต่อไปโดยสุจริตเสียค่าตอบแทนก็ไม่ใช่เจ้าของหุ้นการประชุมใหญ่ก็นับเป็นจำนวนผู้ถือหุ้นไม่ได้ไม่ครบองค์

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 442.

ประชุมหนึ่งในสี่ของจำนวนผู้ถือหุ้น มติของที่ประชุมไม่มีผลทำให้กรรมการที่ได้รับแต่งตั้งก็ไม่ใช้กรรมการของบริษัทโดยชอบ³⁵

2.5.2 การประชุมไม่ครบองค์ประชุม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1179 บัญญัติไว้ว่า “การประชุมใหญ่เรียกนัดเวลาใดเมื่อล่วงเวลานัดนั้นไปแล้วถึงชั่วโมงหนึ่งจำนวนผู้ถือหุ้นซึ่งมาเข้าประชุมยังไม่ครบถ้วนเป็นองค์ประชุมตั้งบัญญัติไว้ใน มาตรา 1178 นั้นไซ้ หากว่าการประชุมใหญ่นั้นได้เรียกนัดเพราะผู้ถือหุ้นร้องขอท่านให้เลิกประชุม”

ถ้าการประชุมใหญ่นั้นมิใช่ชนิดซึ่งเรียกนัดเพราะผู้ถือหุ้นร้องขอไซ้ท่านให้เรียกนัดใหม่อีกคราวหนึ่งภายในสิบสี่วันและการประชุมใหญ่ครั้งหลังนี้ท่านไม่บังคับว่าจำต้องครบองค์ประชุม

โดยปกติการเรียกประชุมใหญ่นั้น ต้องมีกำหนดเวลาที่จะลงมือประชุม ถ้ายังไม่ถึงเวลาที่กำหนดไว้ ประธานจะเปิดการประชุมไม่ได้ แต่เมื่อถึงกำหนดเวลาประธานก็จะสอบถามเลขานุการว่ามีจำนวนผู้ถือหุ้นเข้าประชุมครบจำนวนองค์ประชุมแล้วหรือไม่ ถ้าหากว่าครบองค์ประชุมแล้วประธานก็จะเปิดการประชุมทันที แต่ถ้าไม่ครบองค์ประชุม เป็นไปตามบทบัญญัติกฎหมาย มาตรา 1179 กล่าวคือ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1179 กำหนดว่าเมื่อล่วงนัดประชุม 1 ชั่วโมงแล้ว ยังมีผู้ถือหุ้นมาประชุมไม่ครบองค์ประชุม ให้ปฏิบัติ ดังนี้

(1) เลิกประชุม เมื่อการประชุมนั้นเรียกโดยผู้ถือหุ้นร้องขอ

“เลิกประชุม” ในที่นี้หมายถึงให้ยกเลิกการประชุม โดยไม่ต้องนัดประชุมใหม่อีก

(2) นัดประชุมใหม่ ถ้าการประชุมนั้นเรียกโดยกรรมการเองมิใช่ตามที่ผู้ถือหุ้นร้องขอ

กรณีนี้ไม่ใช่เป็นการเลื่อนประชุมเพราะการประชุมยังไม่เกิดขึ้นเนื่องจากไม่ครบองค์ประชุม และไม่ได้ให้ยกเลิกการประชุม จึงให้นัดประชุมใหม่

การนัดประชุมใหม่ต้องเรียกนัดใหม่ภายใน 14 วัน และการประชุมครั้งหลังนี้ไม่จำต้องครบองค์ประชุม แต่ก็น่าจะต้องมีคนมาร่วมประชุมอย่างน้อย 2 คน เช่นกัน มิฉะนั้นจะเป็นการประชุมได้อย่างไร บางท่านเห็นว่าการประชุมครั้งหลังนี้มีผู้เข้าประชุมคนเดียวก็ใช้ได้³⁶ สำหรับบริษัทมหาชน มีบทบัญญัติไว้ว่า การประชุมครั้งหลังนี้ไม่บังคับว่าต้องครบองค์ประชุม³⁷

³⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2970/2522. (เนติ.). หน้า 2339.

³⁶ ทวี เจริญพิทักษ์. (2494). *คำอธิบายโดยพิสดารกฎหมายหุ้นส่วนและบริษัท*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บริษัทคณะช่าง. หน้า 565.

³⁷ พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535. มาตรา 103 วรรคสอง.

2.5.3 ประธานที่ประชุม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1180 บัญญัติไว้ว่า “ในการประชุมผู้ถือหุ้นทั่วไป เป็นประชุมใหญ่ทุกๆ ครั้งให้ผู้เป็นประธานในสภากรรมการนั่งเป็นประธาน”

ถ้าประธานกรรมการเช่นว่านี้ไม่มีตัวก็ดีหรือไม่มาเข้าประชุมจนล่วงเวลานัดไปแล้ว สิบบ้านาก็ดีให้ผู้ถือหุ้นทั้งหลายซึ่งอยู่ในที่นั้นเลือกผู้ถือหุ้นคนหนึ่งในจำนวนซึ่งมาประชุมขึ้นนั่งเป็นประธาน

จากบทบัญญัติกฎหมาย มาตรา 1180 พิจารณาได้ดังนี้ คือ

(1) ถ้าประธานกรรมการและประธานกรรมการมาประชุมด้วย ประธานกรรมการก็เป็นประธานที่ประชุมผู้ถือหุ้น (มาตรา 1180 วรรคหนึ่ง)

(2) ถ้าไม่มีประธานกรรมการ เป็นต้นว่าไม่ได้มีการตั้งบุคคลใดดำรงตำแหน่งนั้นหรือตำแหน่งประธานกรรมการว่างลง หรือมีประธานกรรมการแต่ไม่มาประชุมจนเลยเวลาไปแล้ว 15 นาที ผู้เข้าประชุมอาจเลือกผู้ถือหุ้นคนใดที่มาประชุมเป็นประธานการประชุม (มาตรา 1180 วรรคสอง)

ถ้าหากว่าได้เลือกประธานจากผู้ถือหุ้นเป็นประธานแล้ว ประธานกรรมการได้มาถึงก็ไม่ทำให้การเลือกประธานกรรมการของผู้ถือหุ้นนั้นเสียไป ผู้ที่ได้รับเลือกจากผู้ถือหุ้นให้เป็นประธานคงดำเนินการต่อไปได้ และประธานกรรมการที่มีในภายหลังกำหนดเวลานั้นไม่มีสิทธินั่งเป็นประธาน แต่ถ้าหากว่าแม้จะมาถึง 15 นาที จากเวลานัด แต่ผู้ถือหุ้นยังไม่ได้เลือกตัวประธาน กรรมการคนนั้นก็มิอาจนั่งเป็นประธานที่ประชุมได้³⁸

ถ้าประธานกรรมการเป็นประธานที่ประชุมใหญ่หากบอกเลิกการประชุมแล้วถือว่าการประชุมนั้นย่อมสิ้นสุดลง การประชุมต่อมาจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 111/2521 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า โจทก์เป็นประธานกรรมการของบริษัทจึงเป็นประธานการประชุมใหญ่เมื่อไม่มีข้อบังคับของบริษัทกำหนดเป็นอย่างอื่นเมื่อประธานบอกเลิกประชุมการประชุมก็สิ้นสุดลงกรรมการอื่นประชุมต่อไปโดยไม่นัดประชุมใหม่โดยบอกกล่าวก่อนตามข้อบังคับเป็นการไม่ชอบด้วยข้อบังคับและ มาตรา 1174 มาตรา 1175 รายงานการประชุมครั้งนี้ถอดประธานกรรมการโดยอ้างว่าทำความเสียหายแก่บริษัทจำเลยนำไปขอจดทะเบียนจึงทำให้โจทก์เสียชื่อเสียง เป็นละเมิดต่อโจทก์

³⁸ ทิพย์ชนก รัตโนสถ. (2550). *คำอธิบายเรียงมาตรากฎหมายห้างหุ้นส่วนและบริษัท* (พิมพ์ครั้งที่ 3). โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 346.

2.5.4 การเลื่อนประชุม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1181 บัญญัติไว้ว่า “ผู้นั่งเป็นประธานจะเลื่อนการประชุมใหญ่ใดๆ ไปเวลาอื่น โดยความยินยอมของที่ประชุมก็ได้ แต่ในที่ประชุมซึ่งได้เลื่อนมานั้น ท่านมิให้ปรึกษากิจการอันใดนอกไปจากที่ค้างมาแต่วันประชุมก่อน”

จากบทบัญญัติกฎหมาย มาตรา 1181 การเลื่อนประชุมต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุม³⁹ การเลื่อนประชุมต้องหมายถึงกรณีที่มีการเริ่มประชุมถูกต้องตามข้อบังคับและกฎหมายแล้ว มีองค์ประชุมครบแล้ว แต่ประชุมปรึกษากิจการที่นัดหมายไว้ไม่หมด หรือมีความจำเป็นหรือมีเหตุสมควรอย่างอื่น จึงให้เลื่อนไปประชุมในวันหลัง⁴⁰ การเลื่อนประชุมจึงไม่ใช่กรณีของการประชุมไม่ครบองค์ประชุมตามมาตรา 1178 และมาตรา 1179 ซึ่งต้องมีการนัดเรียกประชุมใหม่ และในกรณีที่กรรมการสั่งงดการประชุมโดยที่ยังไม่ได้มีการประชุม แต่คงให้มีการจัดประชุมกันตามที่นัดไว้อีกครั้งหนึ่งนั้น ก็ไม่อยู่ในความหมายของการเลื่อนประชุมซึ่งต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมตามมาตรา นี้กรณีดังกล่าวมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1310/2517 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า กรรมการส่วนใหญ่ของบริษัทสั่งระงับการประชุมใหญ่เสียก่อนเริ่มลงมือประชุมโดยให้ไปประชุมกันในวันอื่นตามที่นัดไว้หากจำเป็นต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 1181 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่เพราะมิใช่เริ่มลงมือประชุมและมีผู้นั่งเป็นประธานแล้ว จึงได้มีการเลื่อนการประชุมไปเวลาอื่น

การเลื่อนประชุมออกไปนี้ ไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวการนัดเรียกประชุมตามกำหนดเวลาตาม มาตรา 1175 อีก เพราะเวลาที่ประชุมซึ่งเลื่อนมานั้นจะพิจารณาได้เฉพาะเรื่องที่ยังค้างมาแต่การประชุมครั้งก่อน ซึ่งได้เคยมีการบอกกล่าวกันไปแล้วหากบริษัทต้องการประชุมเรื่องใหม่ก็สามารถกระทำได้ โดยต้องบอกกล่าวการนัดประชุมเรื่องใหม่ตามมาตรา 1175 ซึ่งเท่ากับว่าการประชุมที่เลื่อนไปนั้นมีการประชุมเรื่องใหม่พร้อมกันไปด้วย⁴¹ กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2510/2533 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า หนังสือบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่วิสามัญผู้ถือหุ้นที่ได้ออกในคราวแรกนั้น ได้กำหนดระเบียบวาระการประชุมวันเวลาและสถานที่ประชุมโดยได้แจ้งให้ผู้ถือหุ้นทราบล่วงหน้าเกินกว่า 7 วัน นับถึงวันนัดประชุมถูกต้องตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัทแล้ว แม้ต่อมาจะได้มีการเลื่อนวันประชุมออกไปจากกำหนดเดิมโดยวันที่ออกหนังสือแจ้งกำหนดเปลี่ยนแปลงวันประชุมและวันที่ผู้ถือหุ้นได้รับหนังสือดังกล่าว จะมีเวลาน้อยกว่า 7 วัน นับถึงวันนัดประชุมใหม่ที่เลื่อนออกไปก็ตามก็ต้องถือว่าการบอกกล่าวเรียกประชุมครั้งนี้ได้มีการแจ้งถึงผู้ถือหุ้นตั้งแต่

³⁹ จันตรี สินสุภฤกษ์. อ้างแล้ว. หน้า 197.

⁴⁰ โสภณ รัตนากา. อ้างแล้ว. หน้า 444.

⁴¹ จันตรี สินสุภฤกษ์. อ้างแล้ว. หน้า 197.

คราวแรกแล้ว หนังสือแจ้งกำหนดเปลี่ยนแปลงวันเวลาประชุมดังกล่าวเป็นแต่เพียงการแจ้งเปลี่ยนแปลงวันเวลาประชุมตามหนังสือที่แจ้งเดิมเท่านั้น

จากบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับเรื่ององค์ประชุมนั้น กฎหมายได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1178 กำหนดไว้ว่า ถ้าไม่มีผู้ถือหุ้นมาเข้าประชุมรวมกันแทนหุ้นได้ถึงจำนวนหนึ่งในสี่แห่งทุนของบริษัทเป็นอันน้อยแล้วท่านว่าที่ประชุมอันนั้นจะปรึกษากิจการอันใดหาได้ไม่ โดยกำหนดเพียงว่าต้องมีหุ้นของผู้ถือหุ้นจำนวนเท่าไรจึงจะครบเป็นองค์ประชุม แต่กฎหมายไม่ได้กำหนดว่าผู้ถือหุ้นจะต้องอยู่ในที่ประชุมตลอดระยะเวลาการประชุม และในระหว่างกำลังดำเนินการประชุม ถ้าผู้ถือหุ้นเดินออกจากที่ประชุม โดยไม่ยอมเข้าร่วมประชุมต่อไป จนทำให้มีจำนวนหุ้นของผู้ถือหุ้นที่เหลืออยู่ไม่ครบเป็นองค์ประชุมหนึ่งในสี่แห่งทุนบริษัทแล้ว การประชุมจะสามารถดำเนินการต่อไปได้หรือไม่ และหากมีการลงมติ มติดังกล่าวชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ โดยจะกล่าวละเอียดต่อไปในบทที่ 4

2.5.5 ผู้มีสิทธิลงคะแนน

โดยหลักแล้ว ผู้ถือหุ้นที่เข้าประชุมหรือมอบฉันทะเข้าประชุมแทนผู้ถือหุ้นย่อมมีสิทธิลงคะแนนในที่ประชุม⁴² แต่บุคคลดังกล่าวอาจถูกจำกัดสิทธิโดยข้อบังคับของบริษัทหรือตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งได้แก่กรณีดังต่อไปนี้

2.5.5.1 ผู้ถือหุ้นถือหุ้นไม่ถึงกำหนด

ข้อบังคับของบริษัทอาจกำหนดว่าผู้ถือหุ้นต้องมีหุ้นจำนวนอย่างน้อยเท่าที่กำหนดไว้ จึงจะมีสิทธิลงคะแนนเสียงได้ ซึ่งกรณีนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1183 บัญญัติไว้ว่า “ถ้ามีข้อบังคับของบริษัทวางเป็นกำหนดไว้ว่าต่อเมื่อผู้ถือหุ้นแต่จำนวนเท่าใดขึ้นไปจึงให้ออกเสียงเป็นคะแนนได้ ไซ้ท่านว่าผู้ถือหุ้นทั้งหลายซึ่งไม่มีหุ้นถึงจำนวนเท่านั้นย่อมมีสิทธิที่จะเข้าร่วมกันให้ได้จำนวนหุ้นดังกล่าวแล้วตั้งคนหนึ่งในพวกของตนให้เป็นผู้รับฉันทะออกเสียงแทนในการประชุมใหญ่ใดๆ ได้”

จากบทบัญญัติกฎหมาย มาตรา 1176 ผู้ถือหุ้นทุกคนมีสิทธิเข้าประชุมใหญ่ได้เสมอ และเมื่อมีสิทธิเข้าประชุมได้แล้ว โดยปกติผู้ถือหุ้นก็ย่อมมีสิทธิลงคะแนนได้ ไม่ว่าจะเขาจะมีหุ้นจำนวนมากน้อยเท่าใด แต่ในทางการค้านั้น บริษัทซึ่งค้าขายขนาดใหญ่ มักจะมีข้อบังคับให้ผู้ถือหุ้นที่ถือหุ้นเล็กน้อยมิให้ออกเสียงลงคะแนนเสียงเอง เพื่อป้องกันความยุ่งยาก โดยจำกัดว่าต่อเมื่อผู้ถือหุ้นมีหุ้นถึงจำนวนเท่าใดขึ้นไป จึงจะให้ออกเสียงลงคะแนนได้ ข้อบังคับนี้เป็นข้อบังคับที่ชอบด้วยกฎหมายไม่ถือว่าเป็นการทำข้อบังคับเอาเปรียบคนส่วนน้อย เพราะถึงแม้จะมีข้อบังคับผู้ถือหุ้นทั้งหลายที่ไม่มีหุ้นถึงจำนวนนั้นยังมีสิทธิรวมหุ้นของตนให้ได้เท่าจำนวนที่ข้อบังคับกำหนดไว้ แล้วตั้งคนใด

⁴² โสภณ รัตนการ. อ้างแล้ว. หน้า 444.

คนหนึ่งในพวกของตนให้รับมอบฉันทะออกเสียงแทนบรรดาผู้ที่ร่วมหุ้นกันในการประชุมใหญ่ก็ได้⁴³ ซึ่งกรณีนี้ก็เช่นเดียวกับกรณีที่หลายคนถือหุ้นหุ้นเดียวกัน ก็ต้องตั้งให้คนหนึ่งคนใดเป็นผู้ใช้สิทธิลงคะแนน

2.5.5.2 ผู้ถือหุ้นที่ยังค้างชำระค่าหุ้นไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1184 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ถือหุ้นคนใดยังมีได้ชำระเงินค่าหุ้นซึ่งบริษัทได้เรียกเอาแต่ตนให้เสร็จสิ้นท่านว่าผู้ถือหุ้นคนนั้นไม่มีสิทธิออกเสียงเป็นคะแนน”

จากบทบัญญัติกฎหมาย มาตรา 1184 การที่ผู้ถือหุ้นต้องชำระเงินค่าหุ้นซึ่งบริษัทเรียกเก็บเสร็จสิ้นนั้น มิได้หมายความว่า ผู้ถือหุ้นจะต้องชำระค่าหุ้นครบตามมูลค่าหุ้นที่ตนถือ แต่หมายถึงว่า เมื่อบริษัทเรียกให้ชำระค่าหุ้นครั้งใด ผู้ถือหุ้นก็ได้ชำระให้ทุกครั้งเท่านั้น ซึ่งบริษัทอาจจะยังไม่เรียกให้ผู้ถือหุ้นชำระค่าหุ้นทั้งหมดเต็มมูลค่าก็ได้ ผู้ถือหุ้นก็มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนได้แล้ว⁴⁴ ผู้ถือหุ้นที่ไม่ชำระค่าหุ้นที่บริษัทเรียกเก็บ ทำให้ผู้ถือหุ้นคนนั้นไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนไปจนกว่าจะได้มีการชำระหนี้ที่ค้างชำระเสร็จสิ้น⁴⁵ อย่างไรก็ตาม ศาสตราจารย์ทวี เจริญพิทักษ์ เห็นว่า กฎหมายไม่ควรบัญญัติจำกัดสิทธิของผู้ถือหุ้นเพราะยังไม่ได้ชำระค่าหุ้น เพราะการที่เขาได้เป็นผู้ถือหุ้น เขาก็มีหน้าที่ที่จะต้องชำระเงินค่าหุ้นเป็นส่วนหนึ่งต่างหากจากสิทธิที่เขาจะมีในการที่จะควบคุมการดำเนินการของกรรมการของบริษัทนั้น เมื่อยังค้างเงินอยู่บริษัทก็ยังมีสิทธิที่จะเรียกเอาได้เสมอไป แต่ถ้าผู้ถือหุ้นไม่ชำระบริษัทก็ย่อมริบหุ้นเสียก็ได้ ซึ่งเป็นคนละส่วนกับสิทธิในฐานะเป็นผู้ถือหุ้น

2.5.5.3 ผู้ถือหุ้นมีส่วนได้เสียพิเศษ

ผู้ถือหุ้นที่มีส่วนได้เสียเป็นพิเศษในเรื่องที่ประชุมยิ่งกว่าส่วนได้เสียในฐานะเป็นผู้ถือหุ้นนั้นไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1185 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ถือหุ้นคนใดมีส่วนได้เสียเป็นพิเศษในข้ออันใดซึ่งที่ประชุมจะลงมติท่านห้ามมิให้ผู้ถือหุ้นคนนั้นออกเสียงลงคะแนนด้วยในข้อนั้น”

จากบทบัญญัติกฎหมาย มาตรา 1185 นั้น การที่กฎหมายต้องบัญญัติห้ามมิให้ผู้มีส่วนได้เสียเป็นพิเศษในการออกเสียงลงมติดังนี้ เพื่อให้การประชุมใหญ่เป็นไปด้วยความยุติธรรม เพราะถ้ายอมให้ผู้ถือหุ้นซึ่งมีส่วนได้เสียเป็นพิเศษออกเสียงลงคะแนนได้แล้ว ก็ย่อมจะหาคะแนนเสียงที่ยุติธรรม

⁴³ ภาสกร ชุณหอุไร. อ้างแล้ว. หน้า 818.

⁴⁴ ประภาศน์ อวยชัย. (2530). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท*. ม.ป.ท. หน้า 334.

⁴⁵ ทิพย์ชนก รัตโนสถ. อ้างแล้ว. หน้า 351.

ในการประชุมนั้นได้ยกอย่างย้ง อาจกล่าวได้ว่าผู้มีส่วนได้เสียในเรื่องใดก็ไม่ควรจะวินิจฉัยในเรื่องนั้นเสียเอง

คำว่าส่วนได้เสียเป็นพิเศษนั้น หมายความว่า ผู้ถือหุ้นผู้นั้นมีส่วนได้ หรือส่วนเสียที่เหนือกว่าส่วนได้เสียของผู้ถือหุ้น โดยทั่วไป หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นส่วนได้เสียที่มีลักษณะที่เป็นผลประโยชน์ส่วนตัว⁴⁶ เป็นต้นว่า ผู้ถือหุ้นผู้นั้นเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่จะขายให้แก่บริษัทหรือเป็นเจ้าของเรื่องที่เป็นปัญหาวินิจฉัย

การที่กฎหมายบัญญัติห้ามไว้นั้น ห้ามแต่ผู้ถือหุ้นที่มีส่วนได้เสียเป็นพิเศษ จึงทำให้บางท่านเห็นว่าถ้ามีส่วนได้เสียธรรมดา ผู้ถือหุ้นนั้นก็ย่อมมีสิทธิออกเสียงได้ และยิ่งกว่านั้นบางท่านยังเข้าใจว่าส่วนได้เสียเป็นพิเศษนั้นจะต้องเป็นเงินทองด้วย ถ้าเป็นประโยชน์ส่วนได้เสียที่อาจคิดเป็นจำนวนเงินได้ เช่น การเลือกตั้งเป็นกรรมการบริษัท เป็นต้น ผู้ถือหุ้นที่ถูกเสนอชื่อก็ย่อมจะมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนให้ตนได้ ซึ่งเรื่องนี้ก็เป็นเรื่องข้อเท็จจริงที่ศาลจะต้องวินิจฉัยเป็นกรณีเฉพาะรายแต่ในทางปฏิบัติแล้ว ถือเป็นมารยาทว่าแม้จะมีส่วนได้เสียอย่างธรรมดาหรือที่ไม่อาจคิดเป็นเงินเป็นทองได้ ผู้ถือหุ้นทั่วไปก็มักจะไม่ขอออกเสียงลงคะแนน⁴⁷ เกี่ยวกับเรื่องผู้ถือหุ้นผู้มีส่วนได้เสียเป็นพิเศษ กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1246/2520 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า การที่ผู้ถือหุ้นของบริษัทจำกัดออกเสียงลงคะแนนเลือกตนเองเป็นกรรมการบริษัทนั้นแม้จะเห็นว่ามีส่วนได้เสียในข้อตั้งกรรมการซึ่งที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นของบริษัทจะลงมติก็เป็นส่วนได้เสียตามธรรมดาหาใช่ส่วนได้เสียเป็นพิเศษตามความหมายแห่งมาตรา 1185 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่เพราะการตั้งกรรมการบริษัทเป็นวิธีการจัดการบริษัทจำกัดดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 1144 และมาตรา 1151 มิใช่เป็นเรื่องส่วนตัวของผู้ถือหุ้น โดยเฉพาะผู้ถือหุ้นนั้นย่อมมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตนเองได้และเมื่อไม่ปรากฏว่าการออกเสียงลงคะแนนเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตแล้วมติที่ประชุมใหญ่ ผู้ถือหุ้นของบริษัทฯ ที่ให้ผู้ถือหุ้นนั้นเป็นกรรมการบริษัทฯ จึงชอบด้วยกฎหมาย⁴⁸

การที่ผู้ถือหุ้นของบริษัทออกเสียงลงคะแนนมอบอำนาจให้ตนเองเป็นผู้ไปจดทะเบียนเพิ่มกรรมการไม่ถือว่ามีส่วนได้เสียเป็นพิเศษ กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1246/2520 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การที่ผู้ถือหุ้นของบริษัทออกเสียงลงคะแนนมอบอำนาจให้ตนเองเป็นผู้ไปจดทะเบียนเพิ่มกรรมการตามมติของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นของบริษัทก็เป็นเรื่องปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1157 หาใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตัวของผู้ถือหุ้นนั้นไม่มติที่ประชุมใหญ่

⁴⁶ นฤตย์ หม่องพริ้ว. (2553). *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์หุ้นส่วนและบริษัท*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ. หน้า 180.

⁴⁷ ประกาศน อวยชัย. อ้างแล้ว. หน้า 335.

⁴⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1246/2520. (เนติ.). หน้า 909.

ผู้ถือหุ้นของบริษัทที่มอบให้ผู้ถือหุ้นที่ออกเสียงให้แก่ตนเอง ไปจดทะเบียนเพิ่มกรรมการของบริษัท จึงชอบด้วยกฎหมายด้วย

กรณีที่ผู้ถือหุ้นที่เป็นเจ้าหนี้บริษัทที่ร่วมประชุมและลงมติให้บริษัทชำระหนี้แก่ตน ไม่ใช่ผู้มีส่วนได้เสียเป็นพิเศษ กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 575/2539 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1185 ที่บัญญัติห้ามมิให้ผู้ถือหุ้นคนใดที่มีส่วนได้เสียเป็นพิเศษในข้ออันใดซึ่งที่ประชุมจะลงมติออกเสียงลงคะแนนด้วยในมติข้อนั้นหมายความว่าเฉพาะผู้ถือหุ้นที่มีส่วนได้เสียเป็นพิเศษเท่านั้น ผู้ถือหุ้นที่เป็นเจ้าหนี้บริษัทที่ร่วมประชุมและลงมติให้บริษัทชำระหนี้แก่ตน ไม่ใช่ผู้มีส่วนได้เสียเป็นพิเศษเพราะแม้ไม่มีมติของบริษัทดังกล่าวผู้ถือหุ้นที่เป็นเจ้าหนี้บริษัทก็ชอบที่จะได้รับชำระหนี้หรือเรียกร้องให้มีการชำระหนี้ได้อยู่แล้วอีกทั้งที่ประชุมก็มีมติให้ชำระหนี้คืนแก่ผู้ถือหุ้นพร้อมด้วยดอกเบี้ยในอัตราเดียวกันหมดมิได้เลือกปฏิบัติแก่ผู้ถือหุ้นบางคนเป็นพิเศษแต่อย่างใด มติดังกล่าวจึงไม่ขัดต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1185 การที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 กำหนดให้แจ้งนัดประชุมใหญ่บริษัทด้วยการลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่หรือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียน ไปยังผู้ถือหุ้นทุกคน โดยกำหนดเวลาว่าต้องแจ้งก่อนวันประชุมไม่น้อยกว่า 7 วัน นั้นก็เพื่อบังคับประสงค้ำให้มีการแจ้งให้ผู้ถือหุ้นทราบล่วงหน้าเพื่อที่ผู้ถือหุ้นจะได้เตรียมตัวสอบถามหรือแสดงความคิดเห็นอันจะเป็นประโยชน์แก่บริษัทได้เต็มที่ ดังนั้นการที่ผู้ร้อง ที่ 1 ในฐานะประธานกรรมการบริษัทได้มีหนังสือลงวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2534 เรียกประชุมผู้ถือหุ้นในวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2534 โดยส่งให้ผู้ถือหุ้นทั้งหมดซึ่งมีอยู่ 7 คน ทราบและผู้ถือหุ้นรวมทั้งผู้ร้องต่างก็ทราบนัดแล้ว ครั้นถึงกำหนดนัดผู้คัดค้านทั้งห้า ซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นได้ไปประชุมโดยพร้อมเพรียงกันส่วนผู้ร้องและบุตรผู้ร้องซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นด้วยไม่ได้เข้าประชุมมีแต่ชาย 2 คนมาประชุมแทนแต่เข้าประชุมไม่ได้เพราะไม่มีหนังสือมอบอำนาจจึงฟังได้ว่าการแจ้งกำหนดนัดประชุมผู้ถือหุ้นบริษัทชอบด้วยกฎหมายแล้ว⁴⁹

กรณีมติซึ่งผู้ถือหุ้นลงมติให้จ่ายเงินใช้หนี้ซึ่งตนเป็นเจ้าหนี้ถือว่ามีส่วนได้เสียเป็นพิเศษ ไม่มีสิทธิลงคะแนนเสียง กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2644/2520 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การประชุมใหญ่ที่ปรึกษาเรื่องนอกระเบียบวาระมติซึ่งผู้ถือหุ้นลงมติให้จ่ายเงินใช้หนี้ซึ่งตนเป็นเจ้าหนี้มีส่วนได้เสียเป็นพิเศษฝ่าฝืนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 มาตรา 1185 ผู้ชำระบัญชีลงชื่อนัดประชุมแต่คนเดียวอีกคนหนึ่งไม่รู้เห็นด้วยขัดต่อ มาตรา 1261 ผู้ถือหุ้นยื่นคำร้องต่อศาลให้เพิกถอนได้ตาม มาตรา 1195

⁴⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 575/2539. (เนติ.). หน้า 16.

2.5.5.4 ผู้ทรงใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1186 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ทรงใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือหาอาจออกเสียงเป็นคะแนนได้ไม่เว้นแต่จะได้นำใบหุ้นของตนนั้นมาวางไว้แก่บริษัทแต่ก่อนเวลาประชุม”

จากบทบัญญัติกฎหมาย มาตรา 1186 ผู้ทรงใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือหากไม่นำใบหุ้นมาวางไว้แก่บริษัทก่อนเวลาประชุมไม่สามารถออกเสียงลงคะแนนได้ตามมาตรา 1186 กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้ก็เพราะหุ้นชนิดผู้ถือนี้ไม่มีชื่อเจ้าของหุ้นปรากฏอยู่ในใบหุ้นและในการโอนหุ้นก็โอนได้ด้วยการส่งมอบใบหุ้นแก่กัน กฎหมายจึงบัญญัติไว้เพื่อป้องกันการกล่าวอ้างสิทธิโดยปราศจากหลักฐาน⁵⁰

อนึ่ง พระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคมและมูลนิธิ พ.ศ. 2499 มาตรา 30 ห้ามมิให้ผู้ถือหุ้นรับหรือยอมรับประโยชน์เป็นพิเศษสำหรับตนเองหรือผู้อื่น เพื่อเป็นการตอบแทนในการลงคะแนนเสียง หรืองดลงคะแนนเสียงด้วย ผู้ถือหุ้นฝ่าฝืนอาจถูกปรับถึงห้าหมื่น และผู้ให้หรือสัญญาว่าจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนในการที่ผู้ถือหุ้นจะลงคะแนนเสียงหรืองดลงคะแนนเสียงก็มีความผิดเช่นกัน⁵¹

2.5.6 การลงคะแนน

ในการเรื่องการลงคะแนนเสียงในที่ประชุมผู้ถือหุ้น กฎหมายได้กำหนดวิธีการลงคะแนนมีดังต่อไปนี้

2.5.6.1 วิธีการลงคะแนน

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1190 บัญญัติไว้ว่า “ในการประชุมใหญ่ใดๆ ข้อมติอันเสนอให้ลงคะแนนท่านให้ตัดสินด้วยวิธีชুমือเว้นแต่เมื่อก่อนหรือในเวลาทีแสดงผลแห่งการชুমือนั้นจะได้มีผู้ถือหุ้นสองคนเป็นอย่างน้อยคิดใจร้องขอให้ลงคะแนนลับ”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1192 บัญญัติไว้ว่า “ถ้ามีผู้คิดใจร้องขอโดยชอบให้ลงคะแนนลับการลงคะแนนเช่นนั้นจะทำด้วยวิธีใดสุดแล้วแต่ผู้เป็นประธานจะสั่ง”

จากบทบัญญัติกฎหมายข้างต้นหมายความว่า กฎหมายบัญญัติวิธีการลงคะแนนเสียงของบริษัททำได้ 2 วิธี คือ การลงคะแนนเสียงด้วยวิธีชুমือ และการลงคะแนนลับ ในการลงคะแนนลับถ้าข้อบังคับไม่ได้กำหนดไว้ว่าให้ใช้วิธีใด ก็ให้ประธานที่ประชุมเป็นผู้กำหนด⁵² การลงมติในปัญหาสำคัญนั้นโดยปกติก็มักจะลงคะแนนลับ และเพียงแต่ผู้ถือหุ้น 2 คน ก็ขอให้ลงคะแนนลับได้

⁵⁰ นฤตย์ หม่อมพริ้ง. อ้างแล้ว. หน้า 180.

⁵¹ กำหนดโทษตามที่แก้ไขโดย พ.ร.บ. กำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535.

⁵² จันตรี สีนสุภฤกษ์. อ้างแล้ว. หน้า 199.

ทั้งผู้ถือหุ้นที่ขอให้ลงคะแนนลับนี้แม้ไม่ไปประชุมก็ขอได้ ดังที่ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ในคำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 310/2510 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ผู้ถือหุ้น 2 คน มีหนังสือขอให้ลงคะแนนลับแม้จะไม่ได้ประชุมบริษัทก็ต้องปฏิบัติตาม เมื่อบริษัทไม่ปฏิบัติตามมติของการประชุมนั้นอาจถูกเพิกถอนได้⁵³

การขอให้ลงคะแนนลับไม่ใช่เป็นการเข้าประชุมแทนผู้ถือหุ้น และขอให้ลงคะแนนลับไม่มีกฎหมายบังคับว่าผู้ถือหุ้นจะต้องไปร่วมประชุมด้วย มีปัญหาว่าถ้าประธานในที่ประชุมจะปฏิเสธไม่ให้ลงคะแนนลับ โดยไปให้ที่ประชุมใหญ่วินิจฉัยว่า จะลงคะแนนโดยวิธีชูมือหรือลงคะแนนลับได้หรือไม่ ปัญหานี้ศาสตราจารย์ ทวี เจริญพิทักษ์ ให้ความเห็นว่า การตัดสินใจโดยวิธีลงคะแนนลับนั้น เป็นสิทธิของผู้ถือหุ้นที่รวมกันได้ไม่น้อยกว่า 2 คน ฉะนั้นประธานจะให้ที่ประชุมใหญ่วินิจฉัยอีกไม่ได้ ถ้าประธานโต้แย้งชัดเจนต้องถือว่าการประชุมนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย ส่วนวิธีการลงคะแนนลับ ถ้าข้อบังคับของบริษัทไม่ได้กำหนดไว้ให้ทำโดยวิธีใดก็สุดแต่ประธานของที่ประชุมจะสั่ง ซึ่งอาจให้เขียนลงในกระดาษใส่ซองระบุชื่อผู้ถือหุ้น หรือหมายเลขของหุ้นและจำนวนหุ้นกับข้อความว่า ลงคะแนนให้กับฝ่ายไหน อย่างไร

2.5.6.2 การนับคะแนน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1182 บัญญัติไว้ว่า “ในการลงคะแนนโดยวิธีชูมือนั้นท่านให้นับว่าผู้ถือหุ้นทุกคนที่มาประชุมเองหรือมอบฉันทะให้ผู้อื่นมาประชุมแทนมีเสียงหนึ่งเป็นคะแนนแต่ในการลงคะแนนลับ ท่านให้นับว่าผู้ถือหุ้นทุกคนมีคะแนนเสียงเสียงหนึ่งต่อหุ้นหนึ่งที่ตนถือ”

จากบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องการนับคะแนน มาตรา 1182 กำหนดให้ขึ้นอยู่กับวิธีการลงคะแนนว่าใช้วิธีชูมือหรือลงคะแนนลับ กล่าวคือ

1) การลงคะแนนโดยวิธีชูมือ ให้นับผู้ถือหุ้นที่มาประชุมแต่ละคนที่มาประชุมหรือมอบฉันทะให้ผู้อื่นมาประชุมแทน มีเสียงคนละเสียงเท่ากันโดยไม่คำนึงถึงจำนวนหุ้น

สำหรับผู้รับมอบฉันทะ ถ้าเข้าประชุมแทนผู้ถือหุ้นก็คนก็จะมีคะแนนเท่าเสียงนั้น โดยนับจำนวนผู้มอบฉันทะมิใช่จำนวนผู้รับฉันทะ ในกรณีที่ผู้ถือหุ้นเข้าประชุมในฐานะรับมอบฉันทะจากผู้อื่นด้วยนั้นก็จะมีคะแนนเสียงของตนเอง และมีคะแนนเสียงของผู้ที่ตนรับฉันทะ มาด้วย

2) การลงคะแนนลับ

ให้นับคะแนนเสียงตามจำนวนหุ้น ถ้าผู้ถือหุ้นคนหนึ่งลงคะแนนให้ฝ่ายใด ก็ต้องนับจำนวนหุ้นของผู้นั้นเป็นจำนวนคะแนนของฝ่ายที่ตนลงคะแนนให้

⁵³ โสภณ รัตนกร. อังแล้ว. หน้า 446.

ที่กล่าวมานั้นเป็นกรณีที่ข้อบังคับ ไม่ได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น แต่ข้อบังคับอาจกำหนดให้มีเฉพาะการลงคะแนนลับ หรือในการลงคะแนนลับให้นับคะแนนตามจำนวนผู้ถือหุ้น ด้วยที่ย่อมทำได้ หรือในการลงคะแนนโดยวิธีชুমือมิให้นับคะแนนของผู้มอบฉันทะก็ได้⁵⁴

3) การลงคะแนนเสียงชี้ขาดของประธาน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1193 บัญญัติไว้ว่า “ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันจะเป็นในการชুমือก็ดี หรือในการลงคะแนนลับก็ดีให้ผู้เป็นประธานในที่ประชุมมีคะแนนอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด”

จากบทบัญญัติกฎหมาย มาตรา 1193 ถ้าในการลงคะแนนนั้น ไม่ว่าจะเป็นการลงคะแนนโดยวิธีชুমือหรือเป็นการลงคะแนนลับ ถ้าปรากฏว่ามีคะแนนเสียงเท่ากัน กฎหมายก็ให้อำนาจผู้เป็นประธานในที่ประชุมออกเสียงลงคะแนนอีกเสียงหนึ่ง เป็นเสียงชี้ขาด ในการลงมติปัญหาใดๆ ในที่ประชุมใหญ่นั้น โดยปกติก็ถือคะแนนเสียงข้างมากเป็นมติที่ประชุม หรือที่เรียกว่าเป็นมติสามัญ ในกรณีที่ให้ถือคะแนนเสียงข้างมากนี้ ถ้าในการลงมติมีเสียงเท่ากันประธานของที่ประชุมก็มีสิทธิลงคะแนนได้อีก 1 เสียงเป็นเสียงชี้ขาดกรณีประธานไม่ใช่ผู้ถือหุ้น ถ้าประธานเป็นผู้ถือหุ้นอยู่ด้วยและได้ลงคะแนนไปก่อนแล้ว ในฐานะประธานก็มีเสียงลงคะแนนชี้ขาดได้อีกครั้งหนึ่งไม่ว่าการลงมตินั้นจะเป็นวิธีชুমือหรือลงคะแนนลับก็ตาม

2.5.6.3 การมอบฉันทะ (Proxy)

กรณีผู้ถือหุ้นไม่ประสงค์จะไปประชุมเองหรือมีเหตุขัดข้องไม่อาจไปประชุมได้ผู้ถือหุ้นอาจมอบอำนาจให้ผู้อื่นเข้าประชุมและลงมติแทนตนได้โดยการมอบฉันทะ ซึ่งกฎหมายกำหนดว่าการมอบฉันทะต้องทำเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อผู้มอบฉันทะและมีรายการดังต่อไปนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1187 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ถือหุ้นทุกคนจะมอบฉันทะให้ผู้อื่นออกเสียงแทนตนก็ได้แต่การมอบฉันทะเช่นนี้ต้องทำเป็นหนังสือ”

ประมวลกฎหมายและพาณิชย์ มาตรา 1188 บัญญัติไว้ว่า หนังสือตั้งผู้รับฉันทะนั้นให้ลงวันและลงลายมือชื่อผู้ถือหุ้นและให้มีรายการดังต่อไปนี้ คือ

- 1) จำนวนหุ้นซึ่งผู้มอบฉันทะนั้นถืออยู่
- 2) ชื่อผู้รับฉันทะ
- 3) ตั้งผู้รับฉันทะนั้นเพื่อการประชุมคราวใดหรือตั้งไว้ชั่วระยะเวลาเพียงใด

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1189 บัญญัติไว้ว่า “อันหนังสือตั้งผู้รับฉันทะนั้นถ้าผู้มีชื่อรับฉันทะประสงค์จะออกเสียงในการประชุมครั้งใดต้องนำไปวางต่อผู้เป็นประธานแต่เมื่อเริ่มหรือก่อนเริ่มประชุมครั้งนั้น”

⁵⁴ โสภณ รัตนกร. อ่างแก้ว. หน้า 447.

อนึ่ง ผู้รับมอบฉันทะต้องนำหนังสือมอบฉันทะไปมอบให้แก่ประธานของที่ประชุมก่อน หรือเมื่อเริ่มการประชุมด้วยจึงจะมีสิทธิออกเสียงลงคะแนน มีข้อพิงสงัดว่า มาตรา 1187 และ มาตรา 1189 กล่าวถึงเฉพาะสิทธิในการลงคะแนนของผู้รับฉันทะเท่านั้น ฉะนั้น ว่ากัน โดยเคร่งครัดแล้วผู้รับฉันทะน่าจะไม่มีสิทธิออกความเห็นในที่ประชุม คงแต่มีสิทธิที่จะเข้าไปฟังการประชุมและลงมติเท่านั้นและกฎหมายไม่ได้ระบุว่า จะต้องลงลายมือชื่อของผู้รับฉันทะไว้ในหนังสือตั้งผู้รับฉันทะด้วย แต่ในทางปฏิบัติ บริษัทมักจะทำหนังสือตั้งผู้รับฉันทะนี้ไว้ และแนบติดไปกับหนังสือนัดประชุมใหญ่เพื่อความสะดวกในเมื่อผู้ถือหุ้นไม่สามารถมาประชุมเองหรือต้องการจะตั้งผู้รับฉันทะมาโดยมีความประสงค์ดังนั้น และโดยมากมักจะมีช่องสำหรับเซ็นชื่อผู้รับฉันทะด้วย

หนังสือมอบฉันทะของบริษัทมีเพียงกรรมการเพียงคนเดียวลงลายมือชื่อไว้และไม่ได้ประทับตราสำคัญของบริษัทจึงเป็นการขัดต่อข้อบังคับและความประสงค์ของบริษัทซึ่งเป็นนิติบุคคลถือไม่ได้ว่าเป็นการกระทำของผู้แทนนิติบุคคล กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2516/2527 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า หนังสือรับรองของนายทะเบียนสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทได้กำหนดให้กรรมการบริษัทอย่างน้อยสองคนมีอำนาจลงชื่อแทนบริษัทและต้องประทับตราสำคัญของบริษัทไว้ด้วยเมื่อปรากฏว่าหนังสือมอบฉันทะของบริษัทมีเพียงกรรมการเพียงคนเดียวลงลายมือชื่อไว้และไม่ได้ประทับตราสำคัญของบริษัทจึงเป็นการขัดต่อข้อบังคับและความประสงค์ของบริษัทซึ่งเป็นนิติบุคคลถือไม่ได้ว่าเป็นการกระทำของผู้แทนนิติบุคคลและกรณีเช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นการกระทำของผู้แทนนิติบุคคลที่ขาดความสามารถอันจะทำให้นิติบุคคลให้การรับรองหรือให้สัตยาบันได้⁵⁵

ข้อสังเกต การมอบฉันทะให้ออกเสียงลงคะแนน⁵⁶

1) เพื่อประกันสิทธิในการเข้าประชุมและออกเสียงลงมติของผู้ถือหุ้น ผู้ถือหุ้นจึงสามารถมอบอำนาจให้บุคคลอื่นเข้าประชุมและลงมติแทนตนเองได้ ด้วยการมอบฉันทะเป็นหนังสือตามแบบที่กฎหมายกำหนด บุคคลที่ได้รับมอบอำนาจให้ออกเสียงแทนนี้ เรียกว่า ผู้รับฉันทะ หรือ Proxy

2) การแต่งตั้งผู้รับฉันทะนั้นก่อให้เกิดความสัมพันธ์ฉันท์ตัวการตัวแทนระหว่างคู่กรณี ซึ่งการแต่งตั้งนั้นอาจทำเพื่อการประชุมคราวใดเป็นการเฉพาะหรือตั้งไว้เพื่อกำหนดกาลใดก็ได้ และผู้มอบฉันทะอาจจะยกเลิกเสียเมื่อใดก็ได้เช่นกัน

3) เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้กำหนดว่าผู้รับมอบฉันทะจะต้องบรรลุนิติภาวะแล้วหรือไม่ ดังนั้นจึงอาจจะมอบฉันทะให้คนอายุต่ำกว่า 20 ปี ไปเข้าประชุมแทนได้ แต่ในกรณีของบริษัทมหาชนกฎหมายกำหนดไว้ว่าผู้รับมอบฉันทะต้องบรรลุนิติภาวะแล้ว

⁵⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2516/2527. (เนติ.). หน้า 1815.

⁵⁶ ทิพย์ชนก รัตโนสถ. อ้างแล้ว. หน้า 353.

และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยลวงว่าตนเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนแทนผู้ถือหุ้น ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน สองหมื่นบาท

4) ถ้าการมอบฉันทะไม่เป็นไปตามที่ข้อบังคับของบริษัทกำหนดไว้ก็ถือว่าไม่มีการมอบฉันทะ ผู้ถือหุ้นสามารถขอให้ศาลเพิกถอนมติที่ประชุมได้

การลงคะแนนเสียงของผู้รับมอบฉันทะย่อมมีเท่ากับที่ผู้มอบฉันทะมีอยู่ หากเป็นการลงคะแนนโดยเปิดเผย ผู้รับมอบฉันทะคนหนึ่งย่อมมีคะแนนเสียงหนึ่งเสียง ถ้าลงคะแนนลับ ก็มีเสียงเท่ากับจำนวนหุ้นที่มอบฉันทะนั้นมีอยู่ แต่ผู้รับฉันทะอาจรับฉันทะมาจากผู้ถือหุ้นหลายคนก็ได้ ซึ่งคะแนนเสียงย่อมเป็นไปตามผลรวมของผู้ถือหุ้นทั้งหมดที่มอบฉันทะมา เว้นแต่ผู้รับฉันทะจะแถลงต่อที่ประชุมก่อนลงคะแนนว่าตนจะออกเสียงแทนผู้ซึ่งมอบฉันทะเพียงบางคน โดยระบุชื่อผู้มอบฉันทะและจำนวนหุ้นที่ผู้มอบฉันทะถืออยู่ด้วย

2.6 มติที่ประชุม

การประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นเป็นการควบคุมการดำเนินงานของบริษัท เมื่อบริษัทมีปัญหาหรือในการดำเนินกิจการบางอย่างที่ต้องตัดสินใจร่วมกัน กรรมการต้องจัดให้มีการประชุมใหญ่ขึ้นมาเพื่อมีมติให้ความเห็นชอบหรืออนุมัติในปัญหาหรือกิจการนั้นๆ หากบริษัทได้ดำเนินการในกิจการไปโดยผลการไม่ได้ผ่านการอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่ กิจการที่ทำนั้นก็จะไม่ชอบ หรือในกรณีบริษัทอาจดำเนินกิจการบางเรื่องที่ผ่านมามติที่ประชุมใหญ่แล้ว แต่ปรากฏว่ามติที่ประชมนั้นไม่ได้กระทำไปตามที่กฎหมายกำหนด มติดังกล่าวจึงเป็นมติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและศาลอาจสั่งให้ เพิกถอนได้ตามมาตรา 1195

ในการประชุมผู้ถือหุ้นเพื่อพิจารณาเรื่องต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบวาระ เมื่อมีปัญหาที่ประชุมใหญ่ต้องตัดสินใจก็จะต้องมีการลงมติ มติที่ประชุมใหญ่แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ มติสามัญและมติพิเศษ

2.6.1 มติสามัญ (Ordinary Resolution)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้ให้ความหมายของมติสามัญไว้โดยทั่วไปแล้ว มติสามัญ หมายถึง มติของที่ประชุมในเรื่องธรรมดาทั่วไป ซึ่งกฎหมายมิได้บังคับให้ตกลงกันด้วยมติพิเศษ มติสามัญถือเสียงข้างมากแต่ไม่มีข้อกำหนดว่าเสียงข้างมากต้องมีจำนวนเท่าใด แต่มักจะถือเสียงข้างมากของผู้ที่เข้าประชุมและออกเสียง ทั้งนี้ไม่เป็นการลงคะแนนด้วยวิธีชูมือหรือการลงคะแนนลับตัวอย่าง กิจการที่จะต้องให้ผู้ถือหุ้นลงมติและต้องใช้มติธรรมดา ได้แก่ กิจการดังต่อไปนี้ เช่น 1) รับทราบจัดการงาน (มาตรา 1198) 2) อนุมัติบัญชีบุคคล (มาตรา 1197)

3) เลือกกรรมการ (มาตรา 1151) 4) ปลดกรรมการ (มาตรา 1151) 5) อนุมัติบำเหน็จกรรมการ (มาตรา 1150) 6) อนุมัติจ่ายเงินปันผล (มาตรา 1201) 7) เลือกตั้งผู้สอบบัญชี (มาตรา 1209) 8) กำหนดสินจ้างผู้สอบบัญชี (มาตรา 1210)⁵⁷

2.6.2 มติพิเศษ (Special Resolution)

กิจการทั่วไปที่กฎหมายหรือข้อบังคับไม่ได้กำหนดไว้ว่าต้องทำโดยมติพิเศษ เมื่อเสียงข้างมากของที่ประชุมลงมติอย่างไรมตินั้นก็เป็นอันใช้ได้ซึ่งเรียกว่า มติสามัญ แต่มีกิจการบางอย่างกฎหมายและข้อบังคับกำหนดว่าจะกระทำได้ต่อเมื่อที่ประชุมมีมติพิเศษ กล่าวคือ เสียงข้างมากของที่ประชุมที่เห็นด้วยนั้นต้องมีจำนวนตามที่กฎหมายกำหนดไว้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1194 บัญญัติไว้ว่า “การใดที่กฎหมายกำหนดให้ต้องทำโดยมติพิเศษที่ประชุมใหญ่ต้องลงมติในเรื่องนั้น โดยคะแนนเสียงข้างมากไม่ต่ำกว่าสามในสี่ของจำนวนเสียงทั้งหมดของผู้ถือหุ้นที่มาประชุมและมีสิทธิออกเสียงลงคะแนน”

สำหรับกรณีที่กฎหมายกำหนดว่าต้องใช้มติพิเศษมีดังต่อไปนี้

- 1) การตั้งข้อบังคับใหม่หรือเพิ่มเติมข้อบังคับหรือหนังสือบริคณห์สนธิ (มาตรา 1145)
- 2) การเพิ่มทุนโดยออกหุ้นใหม่ (มาตรา 1220)
- 3) การออกหุ้นใหม่ให้ชำระค่าหุ้นด้วยสิ่งอื่นนอกจากชำระด้วยเงิน (มาตรา 1221)
- 4) การลดทุน (มาตรา 1224)
- 5) ที่ประชุมใหญ่ให้เลิกบริษัท (มาตรา 1236 (4))
- 6) การควบบริษัทเข้าด้วยกัน (มาตรา 1238)

จากบทบัญญัติกฎหมาย มาตรา 1194 ในการได้มาซึ่งมติพิเศษแต่เดิมก่อนที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 นั้นได้แก้ไขการได้มาซึ่งมติพิเศษให้แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ แต่เดิมนั้น การประชุมเพื่อมีมติพิเศษนั้น มาตรา 1194 เดิม กำหนดว่า จะต้องมีการประชุม 2 ครั้ง เมื่อที่ประชุมครั้งแรกเห็นด้วยกับข้อเสนอให้ลงมติมีคะแนนเสียงไม่ต่ำกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนเสียงทั้งหมดแล้ว จึงมีการประชุมครั้งที่ 2 หากที่ประชุมครั้งที่ 2 มีมติยืนตามที่ประชุมครั้งแรกด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ส่วนของคะแนนเสียงทั้งหมดจึงถือว่าเป็นมติพิเศษ แต่ปัจจุบันเห็นกันว่าเป็นชักช้าและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น จึงลดขั้นตอนให้เหลือการประชุมครั้งเดียว เพื่อให้ผู้ถือหุ้นยังคงมีโอกาสและเวลาใคร่ครวญได้อย่างรอบคอบ จึงได้กำหนดไว้ใน มาตรา 1175 ให้การบอกกล่าวเรียกประชุมเพื่อลงมติพิเศษต้องกระทำล่วงหน้าก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่า 14 วัน ยาวกว่าการบอกกล่าวนัดประชุม

⁵⁷ สุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์ และสหชน รัตนไพจิตร. (2551). *ย่อหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วนบริษัท* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม. หน้า 259.

โดยทั่วไปซึ่งกำหนดให้บอกกล่าวนัดประชุมเพียงไม่น้อยกว่า 7 วัน และในคำบอกกล่าวเรียกประชุมเพื่อลงมติพิเศษจะต้องระบุข้อความที่จะนำเสนอให้ลงมติไปด้วย⁵⁸

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1194 เดิม นั้น บัญญัติไว้ว่า ถ้าที่ประชุมใหญ่ได้ลงมติอันใดเป็นลำดับกันสองครั้งประชุมแล้วมติอันนั้นท่านให้ถือว่าเป็นมติพิเศษเมื่อได้ทำให้เป็นไปโดยวิธีดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

ข้อความที่จะนำเสนอให้ลงมติ นั้น ให้จดลงในคำบอกกล่าวนัดประชุมใหญ่ครั้งแรกที่ประชุมครั้งแรกได้ลงมติโดยคะแนนเสียงข้างมากไม่ต่ำกว่าสามในสี่ส่วนของจำนวนเสียงทั้งหมด

การประชุมใหญ่ครั้งหลังนั้น ได้นัดเรียกและได้ประชุมกันในเวลาไม่น้อยกว่าสิบสี่วันและไม่มากกว่าหกสัปดาห์ภายหลังการประชุมครั้งแรก

ข้อความอันที่ประชุมครั้งแรกได้ลงมติ นั้น ได้จดลงไว้เต็มจำนวนในคำบอกกล่าวนัดประชุมครั้งหลังด้วย

ที่ประชุมครั้งหลังได้ลงมติยืนตามมติของที่ประชุมครั้งแรกโดยคะแนนเสียงข้างมากนับได้ไม่น้อยกว่าสองในสามส่วนของจำนวนเสียงทั้งหมด

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1194 ที่บัญญัติใหม่⁵⁹ บัญญัติไว้ว่า “การใดที่กฎหมายกำหนดให้ต้องทำโดยมติพิเศษ ที่ประชุมใหญ่ต้องลงมติในเรื่องนั้น โดยคะแนนเสียงข้างมากไม่ต่ำกว่าสามในสี่ของจำนวนเสียงทั้งหมดของผู้ถือหุ้นที่มาประชุมและมีสิทธิออกเสียงลงคะแนน”

จากบทบัญญัติกฎหมาย มาตรา 1194 ที่บัญญัติขึ้นใหม่นั้น คำว่า “จำนวนเสียงทั้งหมดของผู้ถือหุ้นที่มาประชุมและมีสิทธิออกเสียงลงคะแนน” หมายถึง จำนวนเสียงจริงๆ ของผู้ถือหุ้นหรือผู้ที่ได้รับมอบฉันทะจากผู้ถือหุ้นที่เข้าประชุมและมีสิทธิออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมด้วย กล่าวคือ ไม่ใช่กรณีที่ผู้ถือหุ้นถือหุ้นไม่ครบจำนวนตามที่ข้อบังคับกำหนดไว้ตามมาตรา 1183 หรือผู้ถือหุ้นที่ยังมิได้ชำระเงินค่าหุ้นซึ่งบริษัทเรียกเก็บ ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนตามมาตรา 1184 หรือกรณีที่ผู้ถือหุ้นที่มีส่วนได้เสียเป็นพิเศษในข้อใด ห้ามมิให้ผู้ถือหุ้นคนนั้นออกเสียงลงคะแนนตามมาตรา 1185 ต้องประกอบกันทั้งสองอย่างจึงสามารถลงมติพิเศษได้และเนื่องจากการลงมติพิเศษเป็นการลงมติในเรื่องสำคัญที่บรรดาผู้ถือหุ้นต้องลงคะแนนให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบ ดังนั้นคะแนนเสียงข้างมากที่ต้องให้ความเห็นชอบในกิจการที่ลงมตินั้นจะต้องเป็นเสียงข้างมากไม่ต่ำกว่าสามในสี่ของคะแนนเสียงของผู้มาประชุมที่มีสิทธิออกเสียงได้

⁵⁸ โสภณ รัตนากร. อ้างแล้ว. หน้า 450.

⁵⁹ ตามที่แก้ไขโดย พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 18) พ.ศ. 2551.

จากบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการเรื่องการประชุมที่กล่าวมานั้น กล่าวถึงรูปแบบ ขั้นตอนของการประชุมเพื่อให้มาซึ่งมติของที่ประชุมที่ได้ร่วมกันตัดสินใจเกี่ยวกับกิจการบางอย่าง ในการควบคุมการดำเนินงานของบริษัท และในการประชุมผู้ถือหุ้นสำหรับการดำเนินกิจการของบริษัทบางอย่งนั้น การประชุมผู้ถือหุ้นในแต่ละครั้งต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนานและต้องเสียค่าใช้จ่าย ในการจัดการประชุม หากจะให้มีการลงมติโดยไม่มีการจัดการประชุมเพื่อเป็นการลดขั้นตอนลง กฎหมายเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวจะยอมให้มีการลงมติโดยไม่มีการจัดการประชุมได้หรือไม่ อย่างไร เนื่องจากโดยหลักการมติต้องมาจากการประชุม โดยจะกล่าวละเอียดต่อไปในบทที่ 4

2.7 รายงานการประชุม

การประชุมผู้ถือหุ้นนั้นจะต้องจดยางานการประชุมไว้เป็นข้อๆ ตามระเบียบวาระการประชุม และควรบันทึกให้ปรากฏด้วยว่ามีใครเข้าประชุมบ้าง ใครเป็นประธานที่ประชุม ประชุมกันที่ไหน เมื่อไหร่ เวลาเท่าใด เพื่อเป็นหลักฐานว่าได้มีการประชุมตามที่หนังสือบอกกล่าวนัดประชุมหรือไม่ มีผู้เข้าประชุมครบองค์ประชุมหรือไม่ นอกจากนั้น ที่ประชุมได้ลงมติกันอย่างไรบ้าง ก็ต้องจดไว้เพื่อเป็นหลักฐานสำหรับกรรมการจะได้ปฏิบัติตามด้วย โดยปกติเลขานุการของบริษัทเป็นผู้จดบันทึกรายงานการประชุมและข้อมติทั้งหมดของที่ประชุมไว้ให้ถูกต้องเช่นเดียวกับรายงานการประชุมคณะกรรมการ (มาตรา 1207)

รายงานการประชุมนี้ต้องให้ประธานที่ประชุมในครั้งนั้นหรือประธานที่ประชุม ในครั้งต่อมา ลงชื่อรับรอง (มาตรา 1207) ทางปฏิบัติมักจะเสนอให้ในการประชุมครั้งต่อไปรับรองด้วย เพื่อป้องกันการโต้เถียงในภายหลังว่าไม่ถูกต้อง รายงานการประชุมนี้กฎหมายมิได้กำหนดว่า จะต้องทำรายงานการประชุมภายในเวลาเท่าใด การทำรายงานการประชุมล่าช้าอาจมีผลกระทบถึงการฟ้องขอให้เพิกถอนมติที่ประชุมซึ่งมาตรา 1195 กำหนดว่า จะต้องร้องขอภายใน 1 เดือนนับแต่วันลงมติดีได้ เพราะรายงานการประชุมยอมเป็นหลักฐานที่จะแสดงว่าการประชุมผิดระเบียบ อันจะเป็นเหตุให้ศาลเพิกถอนมติที่ประชุม

รายงานการประชุมนี้ กฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าข้อความที่จดถูกต้อง การลงมติ และการดำเนินการประชุมซึ่งได้บันทึกไว้ก็สันนิษฐานว่าถูกต้อง แต่ก็อาจนำสืบหักล้างว่ารายงานการประชุมนั้นไม่ถูกต้องได้ กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2362/2520⁶⁰ ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า รายงานการประชุมนี้ต้องเก็บไว้ ณ สำนักงานที่ได้จดทะเบียนของบริษัท สำหรับให้ผู้ถือหุ้นตรวจดูได้ ในเวลาทำงานทำนองเดียวกับรายงานการประชุมคณะกรรมการ (มาตรา 1207) สิทธิของผู้ถือหุ้นที่

⁶⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2362/2520. (เนติ.). หน้า 1783.

ตรวจดูรายงานการประชุมนี้ รวมไปถึงการตรวจดูเอกสารเกี่ยวกับการจดยางานการประชุมด้วย แต่มิได้หมายความว่าผู้ถือหุ้นจะมีสิทธิตรวจสอบบัญชีหรือกิจการอื่นของบริษัทด้วย นอกจากนี้ มาตรการ 1191 ยังบัญญัติไว้ว่า “ในการประชุมนั้นเมื่อประธานแสดงว่ามติซึ่งนับคะแนน โดยวิธีชুমมือเป็นอันว่าได้หรือตกไป เมื่อได้จดลงไว้ในสมุดรายงานการประชุมแล้วให้ถือว่าเป็นหลักฐานเพียงพอที่จะฟังได้ตามนั้นด้วย”⁶¹

2.8 การเพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่

การประชุมใหญ่ บริษัทต้องดำเนินการและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายและข้อบังคับของบริษัทกำหนดไว้ มิฉะนั้นแล้วมติของที่ประชุมนั้นอาจถูกเพิกถอนเสียได้ ดังที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรการ 1195 บัญญัติไว้ว่า การประชุมใหญ่นั้นถ้าได้นัดเรียกหรือได้ประชุมกันหรือได้ลงมติฝ่าฝืนบทบัญญัติในลักษณะนี้ก็ดี หรือฝ่าฝืนข้อบังคับของบริษัทก็ดีเมื่อกรรมการหรือผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดร้องขึ้นแล้วให้ศาลเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่อันผิดระเบียบนั้นเสียแต่ต้องร้องขอภายในกำหนดเดือนหนึ่งนับแต่วันลงมตินั้น⁶²

ตามมาตรการ 1195 นี้ เป็นเรื่องที่กรรมการหรือผู้ถือหุ้นมาร้องขอต่อศาลให้สั่งเพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่ ซึ่งการเพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่จะต้องมีเหตุแห่งการเพิกถอนกรณีหนึ่งกรณีใดคือการประชุมใหญ่นั้นได้นัดเรียก หรือได้ประชุมกัน หรือได้มีการลงมติก่อน โดยฝ่าฝืนกฎหมายหรือเป็นการฝ่าฝืนข้อบังคับของบริษัท ซึ่งจะต้องร้องขอให้เพิกถอนมติภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันลงมติ

จากบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่ ตามมาตรการ 1195 แยกพิจารณาได้ดังนี้

2.8.1 เหตุที่จะขอให้เพิกถอน

การที่จะเพิกถอนมติของที่ประชุมได้นั้น ต้องปรากฏว่ามีการฝ่าฝืนบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนที่เกี่ยวข้องด้วยบริษัทหรือฝ่าฝืนข้อบังคับในเรื่องต่อไปนี้ คือ

2.8.1.1 การนัดเรียกประชุม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรการ 1175 ที่แก้ไขใหม่⁶³ บัญญัติไว้ว่า “คำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ให้ลงพิมพ์โฆษณาในหนังสือพิมพ์แห่งท้องที่อย่างน้อยหนึ่งคราวก่อนวันนัด

⁶¹ โสภณ รัตนกร. อ่างแก้ว. หน้า 451.

⁶² จันตรี ถินศุกฤกษ์. อ่างแก้ว. หน้า 201.

⁶³ ตาม พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 18) พ.ศ. 2551.

ประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวันและส่งทางไปรษณีย์ตอบรับไปยังผู้ถือหุ้นทุกคนที่มีชื่อในทะเบียนของ บริษัทก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวันเว้นแต่เป็นคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่เพื่อลงมติพิเศษ ให้กระทำการตั้งวั้นก่อนวันนัดประชุมไม่น้อยกว่าสิบสี่วัน”

คำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่นั้น ให้ระบุสถานที่ วัน เวลาและสภาพแห่งกิจการที่จะ ได้ประชุมปรึกษากันและในกรณีที่เป็นคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่เพื่อลงมติพิเศษให้ระบุ ข้อความที่จะนำเสนอให้ลงมติด้วย”

จากบทบัญญัติกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 (เดิม) ให้บอกกล่าวเรียกประชุมได้ 2 วิธี คือ โฆษณาในหนังสือพิมพ์ห้องที่อย่างน้อย 2 คราว หรือส่งทาง ไปรษณีย์ธรรมดาก็ได้ มาตรการนี้ได้แก้ไขให้ต้องบอกกล่าวเรียกประชุมทั้งสองวิธีควบคู่กันจะทำ อย่างไรเพียงอย่างเดียวไม่ได้ แต่การ โฆษณาทางหนังสือพิมพ์จะทำเพียงครั้งเดียวก็ได้ ทั้งนี้เพื่อ ประหยัดค่าใช้จ่าย ซึ่งปัจจุบันสูงมาก ส่วนการบอกกล่าวทางไปรษณีย์ต้องเป็นไปรษณีย์ตอบรับด้วย สำหรับคำบอกกล่าวกล่าวเรียกประชุมใหญ่เพื่อลงมติพิเศษได้ขยายเวลาที่ต้องบอกกล่าวก่อนวันนัด ประชุมออกไปอีก 7 วัน เป็นไม่น้อยกว่า 14 วัน และต้องระบุข้อความที่จะเสนอให้ลงมติไปด้วย

การฝ่าฝืนเกี่ยวกับการนัดเรียกประชุมอาจเกิดขึ้นเพราะบอกกล่าวเรียกประชุม ไม่ถูกต้อง ตามมาตรา 1175 เช่น ไม่ได้บอกกล่าวทั้งทางหนังสือพิมพ์และทางจดหมาย หรือบอกกล่าวทาง หนังสือพิมพ์ หรือส่งจดหมายไป มีระยะเวลาไม่น้อยกว่า 7 วัน หรือคำบอกกล่าวมิได้ระบุสถานที่และ เวลาประชุม หรือมิได้ประชุมกันตามวันเวลาและสถานที่ที่บอกกล่าว หรืออาจบอกกล่าวไม่ทั่วถึง ทุกคน

กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยเกี่ยวกับเรื่องการเพิกถอนมติที่ประชุมมีคำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 452/2518 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2278/2527 และ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3623-3624/2527 ที่วินิจฉัยไว้ ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 452/2518 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า การประชุมใหญ่ของบริษัท ไม่ได้เรียกประชุมโดยคณะกรรมการตามข้อบังคับของบริษัทเป็นโมฆะ คณะกรรมการที่ได้ตั้งขึ้น ตามมติในวันนั้นเป็นกรรมการที่ไม่ชอบ ไม่มีอำนาจเรียกประชุมใหญ่อีกครั้งหนึ่ง มติของที่ประชุม ครั้งหลังนี้ก็ไม่ชอบเช่นเดียวกัน ผู้ถือหุ้นจึงฟ้องศาลให้สั่งทำลายมตินั้นได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2278/2527 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า การประชุมใหญ่วิสามัญครั้งแรก ไม่ครบองค์ประชุมจึงมีการนัดประชุมใหม่ แต่ผู้ถือหุ้นได้รับแจ้งการนัดประชุมล่วงหน้าเพียง 8 วัน โดยที่ข้อบังคับกำหนดว่าจะต้องแจ้งให้ผู้ถือหุ้นทราบล่วงหน้า 21 วัน ศาลฎีกาจึงให้เพิกถอนมติของ ที่ประชุม⁶⁴

⁶⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2278/2527. (เนติ.). หน้า 1547.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3623-3624/2527 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า หนังสือเชิญผู้ถือหุ้นมาประชุมก็คือคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1175 ถ้าแจ้งคำบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่ไปให้ผู้ถือหุ้นทราบล่วงหน้าก่อนวันนัดประชุมน้อยกว่าเจ็ดวัน กรรมการหรือผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดมีอำนาจร้องขอให้ศาลเพิกถอนมติประชุมใหญ่อันผิดระเบียบนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 ผู้ที่ได้รับอนุมัติให้เป็นผู้ถือหุ้นจากมติที่ประชุมใหญ่คราวที่ผิดระเบียบอันจะต้องเพิกถอนไม่ถึงว่าเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัท ไม่มีสิทธิเข้าร่วมการประชุมใหญ่ของบริษัทมติของผู้ถือหุ้นที่เข้าร่วมประชุมใหญ่ของบริษัท หากไม่ครบองค์ประชุมตามข้อบังคับของบริษัทมติของที่ประชุมใหญ่นั้น ไม่มีผลตามกฎหมายและถือได้ว่าเป็นมติของที่ประชุมใหญ่อันผิดระเบียบซึ่งผู้ถือหุ้นคนใดคนหนึ่งร้องขอให้ศาลเพิกถอนได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1195⁶⁵

กรณีที่มีการเลื่อนประชุมไป คำบอกกล่าวเลื่อนประชุม หากต้องบอกกล่าวล่วงหน้าดังคำบอกกล่าวนัดประชุมไม่ กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2510/2533 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า หนังสือบอกกล่าวเรียกประชุมใหญ่วิสามัญผู้ถือหุ้นที่ได้ออกในคราวแรกนั้น ได้กำหนดระเบียบวาระการประชุมวันเวลาและสถานที่ประชุมโดยได้แจ้งให้ผู้ถือหุ้นทราบล่วงหน้าเกินกว่า 7 วันนับถึงวันนัดประชุมถูกต้องตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัทแล้ว แม้ต่อมาจะได้มีการเลื่อนวันประชุมออกไปจากกำหนดเดิมโดยวันที่ออกหนังสือแจ้งกำหนดเปลี่ยนแปลงวันประชุมและวันที่ผู้ถือหุ้นได้รับหนังสือดังกล่าวจะมีเวลาน้อยกว่า 7 วันนับถึงวันนัดประชุมใหม่ที่เลื่อนออกไปก็ตาม ก็ต้องถือว่าการบอกกล่าวเรียกประชุม ครั้งนี้ได้มีการแจ้งถึงผู้ถือหุ้นตั้งแต่คราวแรกแล้วหนังสือแจ้งกำหนดเปลี่ยนแปลงวันเวลาประชุมดังกล่าวเป็นแต่เพียงการแจ้งเปลี่ยนแปลงวันเวลาประชุมตามหนังสือที่แจ้งเดิมนั้น⁶⁶ และในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5839/2539 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า บริษัทไม่ได้ส่งสำเนาใบชุดให้ผู้ถือหุ้นก่อนวันนัดประชุมล่วงหน้า 3 วัน ซึ่งขัดต่อมาตรา 1197 วรรคสอง และเป็นความผิดตาม พ.ร.บ. กำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนฯ การลงมติในการประชุมสำหรับระเบียบวาระเรื่องรับรองงบการเงินจึงไม่ชอบ ผู้ถือหุ้นย่อมขอให้เพิกถอนได้⁶⁷

2.8.1.2 การประชุม

การฝ่าฝืนหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการประชุมตามที่กฎหมายหรือข้อบังคับกำหนดไว้ในกรณีนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับที่ประชุม โดยตรง เช่น การประชุมดำเนินไปโดยไม่ครบองค์ประชุม ผู้ไม่มีสิทธิเข้าประชุมได้ร่วมประชุมหรือผู้มีสิทธิไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าร่วม ประชานที่

⁶⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3623-3624/2527. (เนติ.). หน้า 2783.

⁶⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2510/2533. (เนติ.). หน้า 923.

⁶⁷ โสภณ รัตนากร. อ้างแล้ว. หน้า 452-454.

ประชุมไม่มีอำนาจ หรือมีการเลื่อนประชุมไปโดยไม่ได้รับความยินยอมจากที่ประชุม (มาตรา 1181) เป็นต้นว่าหลังจากที่ได้มีการประชุมผู้ถือหุ้นไปแล้ว ผู้เป็นประธานในที่ประชุมได้สั่งเลื่อนการประชุมออกไปโดยไม่ได้อำนาจที่ประชุมใหญ่ การเลื่อนการประชุมนั้นก็มิชอบด้วยกฎหมาย แต่ถ้ายังมีได้เริ่มการประชุม ผู้เป็นประธานในที่ประชุมก็มีอำนาจสั่งระงับการประชุมได้ เพราะมิใช่เป็นการเลื่อนการประชุม ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1310/2517 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การที่กรรมการส่วนใหญ่ของบริษัท สั่งระงับการประชุมใหญ่ก่อนเริ่มลงมือประชุมกัน หากจำต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุม ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 1181 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะมิใช่เป็นการเลื่อนประชุมซึ่งได้เริ่มลงมือไปแล้ว

กรณีเกี่ยวกับเรื่องการประชุมโดยไม่ชอบ อันเป็นเหตุให้ศาลเพิกถอนได้นั้น กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาได้วินิจฉัยเรื่องดังกล่าว มีดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 89/2512 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า การประชุมของบริษัทซึ่งมีบุคคลที่ไม่ใช่ผู้ถือหุ้นเข้าร่วมประชุมแสดงความเห็นและออกเสียงลงคะแนนด้วยแม้ผู้ถือหุ้นที่เข้าประชุมด้วยมีหุ้นรวมกันเกิน 1 ใน 4 ของจำนวนหุ้นทั้งหมดและได้ลงคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ก็ตามมตินั้นก็เป็นการไม่ชอบศาลเพิกถอนเสียได้และ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2970/2522 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า การโอนหุ้นบริษัทจำกัดชนิดระบุชื่อต้องมีพยานลงลายมือชื่อในหนังสือ โอนหุ้นมิฉะนั้นเป็นโมฆะ แม้จะทำต่อหน้าพยานรู้เห็นหลายคนก็ตามการจดลงในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น และ โจทก์มาฟ้องให้โอนหุ้นคืนไม่เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตผู้ที่รับโอนหุ้นต่อไปโดยสุจริตเสียค่าตอบแทนก็ไม่ใช่เจ้าของหุ้นการประชุมใหญ่ ก็นับเป็นจำนวนผู้ถือหุ้นไม่ได้ไม่ครบองค์ประชุมหนึ่งในสี่ของจำนวนผู้ถือหุ้นมติของที่ประชุมไม่มีผลกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งก็ไม่ใช่กรรมการของบริษัทโดยชอบ

2.8.1.3 การลงมติ

การที่ฝ่าฝืนหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการลงมติตามที่กฎหมายหรือข้อบังคับของบริษัทกำหนดไว้ อาจเป็นกรณีที่ผู้ถือหุ้นซึ่งถูกจำกัดสิทธิในการลงคะแนนได้ลงคะแนน เช่น ผู้ถือหุ้นนั้นยังค้างชำระค่าหุ้นอยู่ตามตรา 1184 มีส่วนได้เสียเป็นพิเศษตามมาตรา 1185 หรือให้ผู้รับมอบฉันทะลงคะแนนโดยไม่มีหนังสือตั้งผู้รับมอบฉันทะที่ถูกต้อง หรือไม่ได้มีการวางหนังสือตั้งผู้รับมอบฉันทะก่อนหรือเริ่มการประชุม มาตรา 1188 และมาตรา 1189 หรือหนังสือมอบอำนาจของบริษัท ผู้ถือหุ้น กรรมการไม่ได้ลงชื่อและไม่ได้ประทับตราของบริษัทให้ถูกต้องตามข้อบังคับ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2516/2519) หรือไม่จัดให้มีการประชุมลับ เมื่อผู้ถือหุ้นอย่างน้อยสองคนร้องขอตามมาตรา 1190 รวมถึงการลงมติฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายหรือฝ่าฝืนข้อบังคับของบริษัทในเรื่องต่างๆ ด้วยถ้ามีการฝ่าฝืนลงคะแนนไป การลงมตินั้นก็ไม่ชอบ

กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 310/2510 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 607/2491 ได้วินิจฉัยเกี่ยวกับการลงมติโดยไม่ชอบ ซึ่งอาจถูกเพิกถอนได้ ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 310/2510 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า ผู้ถือหุ้น 2 คนมีหนังสือขอให้ลงคะแนนลับ แม้ว่าผู้ถือหุ้นที่ได้ร้องขอจะไม่ได้มาประชุม บริษัทก็ต้องปฏิบัติตาม เมื่อบริษัทไม่ปฏิบัติตามมติของที่ประชุมสามัญนั้นอาจถูกเพิกถอนได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 607/2491 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1105 นั้น ใช้บังคับตลอดถึงการออกหุ้น โดยเพิ่มทุนของบริษัทด้วยไม่ใช่ใช้สำหรับในการตั้งบริษัทใหม่เท่านั้นจะนั่นการที่บริษัทจะออกหุ้นในการเพิ่มทุนให้มีราคาสูงกว่ามูลค่าของหุ้นที่ตั้งไว้จะต้องอาศัยหนังสือบริคณห์สนธิของบริษัทได้ให้อำนาจไว้จึงจะเป็นการถูกต้องตามข้อบัญญัติของมาตรา 1105 วรรคสอง⁶⁸ ที่ประชุมใหญ่ของบริษัทลงมติพิเศษให้ออกหุ้นที่เพิ่มขึ้นโดยเรียกเงินให้เปล่าหรือ พรีเมียมอีกส่วนหนึ่งหุ้นละ 50 บาท รวมกับมูลค่าของหุ้น 100 บาท เป็น 150 บาท นั้นเรียกว่า เป็นการออกหุ้นราคาสูงกว่ามูลค่าของหุ้นที่ตั้งไว้เป็นการฝ่าฝืนต่อ มาตรา 1105 วรรคสอง และเป็นมติอันผิดระเบียบซึ่งจะถูกศาลเพิกถอนได้ตามมาตรา 1195

กรณีมติของที่ประชุมใหญ่ของบริษัทอันจะถือได้ว่าเป็นการแก้ไขหนังสือบริคณห์สนธิของบริษัทได้นั้นจะต้องปฏิบัติตามวิธีที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 1194 ให้ครบถ้วน คือ ต้องได้คะแนนเสียงข้างมากไม่ต่ำกว่าสามในสี่ของจำนวนเสียงทั้งหมดของผู้ถือหุ้นที่มาประชุมและมีสิทธิออกเสียงลงคะแนน”ในแก้ไขหนังสือบริคณห์สนธิของบริษัทดังกล่าวและในกรณีที่ประชุมใหญ่ของบริษัทลงมติให้เพิ่มทุนและอนุญาตให้ออกหุ้นราคาสูงกว่ามูลค่าได้อันเป็นการฝ่าฝืน มาตรา 1105 วรรคสอง ผู้ถือหุ้นได้คัดค้านว่าไม่ควรขายหุ้นราคาสูงกว่ามูลค่าในใบหุ้นแต่ต่อมาผู้ถือหุ้นคนนั้นได้ตอบรับซื้อหุ้นที่ออกใหม่ตามมติของที่ประชุมในคราวนั้นไม่เป็นเหตุ ตัดสิทธิผู้ถือหุ้นในการที่จะนำคดีมาฟ้องศาลขอให้เพิกถอนมติอันผิดระเบียบนั้นตามมาตรา 1195

ดังนั้นหากมิได้มีการฝ่าฝืนบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบริษัทหรือฝ่าฝืนข้อบังคับของบริษัทในเรื่องการเรียกประชุม การประชุม หรือการลงมติด้อยไม่อาจมีการฟ้องขอให้เพิกถอนการประชุมตลอดจนมติที่ประชุมใหญ่ได้กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1962/2553 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 22 หมวด 4 ส่วนที่ 3 วิธีการจัดการบริษัทจำกัด มาตรา 1195 ให้สิทธิแก่กรรมการหรือผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดอาจร้องขอให้ศาลเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่ซึ่งได้นัดเรียกหรือประชุมกันหรือลงมติฝ่าฝืนบทบัญญัติในลักษณะนี้หรือฝ่าฝืนข้อบังคับของบริษัทได้ปรากฏว่าข้ออ้างที่โจทก์ยกขึ้นเป็นเหตุฟ้องคดีนี้คือ จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นคู่สัญญาตามบันทึกข้อตกลงการให้

⁶⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 607/2491. (นต.). หน้า 719.

สินเชื่อและการชำระหนี้ลงวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2532 ถือได้ว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียพิเศษมิได้เข้าร่วมประชุมและมีได้เสนอบุคคลเข้าเป็นกรรมการเกินกึ่งหนึ่งของคณะกรรมการจำเลยที่ 1 จึงไม่เป็นไปตามบันทึกข้อตกลง ข้อ 5.3 นั้น หากใช้เหตุผลตามบทบัญญัติมาตรา 1195 อันก่อให้เกิดสิทธิแก่โจทก์ที่จะฟ้องเพิกถอนการประชุมตลอดทั้งมติที่ประชุมใหญ่ดังกล่าวไม่แต่เป็นกรณีที่โจทก์กล่าวอ้างว่า จำเลยที่ 1 และที่ 2 ไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงที่มีต่อกันซึ่งหากโจทก์ได้รับความเสียหายประการใดในฐานะที่โจทก์ร่วมเป็นผู้ค้าประกันหนี้ ซึ่งจำเลยที่ 1 มีต่อจำเลยที่ 2 ตามบันทึกข้อตกลงดังกล่าว ก็ชอบที่โจทก์จะต้องพิจารณาว่า โจทก์จะมีสิทธิฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจากฝ่ายที่โจทก์เห็นว่าเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตนได้หรือไม่แต่โจทก์ไม่มีสิทธิฟ้องคดีนี้⁶⁹

ถึงแม้ที่ประชุมใหญ่เคยมีมติให้ตั้งผู้ร้องเป็นกรรมการบริษัทตลอดไป ที่ประชุมใหญ่ในครั้งต่อๆ ไป มา้อาจมีมติให้ถอดถอน ผู้ร้องออกจากกรรมการบริษัทได้ เพราะเมื่อหนังสือบริคณห์สนธิ หรือข้อบังคับไม่ได้กำหนดเรื่องถอดถอนกรรมการไว้ ที่ประชุมใหญ่ก็ถอดถอนได้ตามมาตรา 1151 จึงไม่มีเหตุที่จะร้องขอให้เพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่ในครั้งหลังได้

2.8.1.4 การใช้สิทธิโดยไม่สุจริต

การใช้สิทธิโดยไม่สุจริตหาได้มีกำหนดไว้ใน มาตรา 1195 โดยตรงว่าเป็นเหตุให้เพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่ได้ไม่ แต่เคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 179-180/2469 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 186-188/2477 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า การประชุมที่เกิดจากการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตอาจขอให้ศาลเพิกถอนได้ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 186-188/2477 นั้น เป็นเรื่องผู้ถือหุ้น โอนหุ้นของตนให้ผู้อื่น โดยการสมยอมกัน แล้วมีการประชุมกันเพื่อจำกัดอำนาจของกรรมการที่มีอยู่ ศาลฎีกาให้เพิกถอนการประชุมนั้น โดยถือว่าเป็นการใช้สิทธิไม่ต้องตามมาตรา 5 และมาตรา 421⁷⁰

2.8.2 ผู้มีสิทธิขอให้เพิกถอน

ผู้ที่จะร้องขอให้เพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่ได้จะต้องเป็นกรรมการของบริษัทหรือ ผู้ถือหุ้นเท่านั้น สำหรับผู้ถือหุ้นนั้นหมายความว่ารวมถึงทายาทผู้รับมรดกของผู้ถือหุ้นที่ถึงแก่ความตายด้วย กรณีมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 310/2510 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า เจ้ามรดกมีหุ้นอยู่ของบริษัทจำเลยเมื่อเจ้ามรดกตาย หุ้นของเจ้ามรดกย่อมตกมาเป็นของทายาททันทีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1599 และ 1600 ทายาทจึงมีอำนาจฟ้องขอให้เพิกถอนมติพิเศษของที่ประชุมใหญ่ตามมาตรา 1195 ได้ แม้ว่าบริษัทจำเลยจะยังไม่ได้จดทะเบียนทายาทเป็นผู้ถือหุ้นก็ตาม ผู้อื่นนอกจากนี้ แม้จะมีส่วนได้เสียเกี่ยวกับมติของที่ประชุมใหญ่ก็ตามสิทธิร้องขอต่อศาลให้เพิกถอนตามมาตรา 1195 นี้ไม่ สำหรับบริษัทมหาชน กรรมการหาสิทธิขอให้เพิกถอนมติที่ประชุมผู้ถือหุ้นไม่

⁶⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1962/2553. (เนต.). หน้า 1377.

⁷⁰ โสภณ รัตนากร. อังแล้ว. หน้า 455.

และผู้ถือหุ้นต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า 5 คน หรือมีหุ้นไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้ทั้งหมด จึงจะมีสิทธิร้องขอให้เพิกถอนมติที่ประชุมได้

การร้องขอให้เพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่ จะทำเป็นคำฟ้องหรือคำร้องอย่างคดีไม่มีข้อพิพาทก็ได้ กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1537/2514 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า การร้องต่อศาลขอให้เพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่อันผิดระเบียบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 นั้น อาจทำเป็นคำร้องขออย่างคดีไม่มีข้อพิพาทก็ได้ไม่จำเป็นต้องฟ้องร้องเป็นคดีมีข้อพิพาท⁷¹ กรณีที่มีการดำเนินคดีอย่างคดีไม่มีข้อพิพาทกรรมการหรือผู้ถือหุ้นคนใดคนหนึ่งคนใดหรือทั้งหมดซึ่งมีส่วนได้เสียในผลของการประชุมใหญ่นั้นย่อมมีสิทธิร้องคัดค้านเข้ามาเกี่ยวข้องกับคดีได้หาใช่มีสิทธิเฉพาะบริษัทซึ่งมีการประชุมใหญ่นั้นไม่

ผู้ร้องสอดเป็นผู้ที่ได้รับเลือกตั้งให้เป็นกรรมการบริษัทจำเลยตามมติของที่ประชุมใหญ่ ซึ่งโจทก์ฟ้องขอให้เพิกถอนย่อมเป็นผู้มีส่วนได้เสียที่จะเข้ามาในคดีเพื่อขอความรับรองคุ้มครองบังคับตามสิทธิของตนได้โดยการร้องสอดเข้ามาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57(1) บริษัทจำเลยจะต่อสู้คดีหรือยอมรับตามคำฟ้องหรือขาดนัดไม่ต่อสู้คดีประการใดก็หาเป็นการตัดสิทธิผู้ร้องสอดไม่

การฟ้องคดีต่อบุคคลภายนอกนั้นเป็นอำนาจของกรรมการ ผู้ถือหุ้นหาอาจฟ้องบุคคลภายนอกได้ไม่ กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4355/2536 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า ตามคำฟ้องโจทก์ทั้งสองได้อ้างเหตุเพียงว่าการที่นายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดรับจดทะเบียนการเพิ่มทุนแก้ไขหนังสือบริคณห์สนธิ และเปลี่ยนแปลงกรรมการบริษัทจากโจทก์ที่ 1 เป็น ข. แทนตามคำขอจดทะเบียนนั้นเป็นเพราะนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทหลงเชื่อตามรายงานการประชุมวิสามัญ ผู้ถือหุ้นของบริษัทที่ ข. และ ย. ร่วมกันจัดทำขึ้นโดยเป็นความเท็จ ซึ่งความจริงไม่มีการประชุมกันแต่อย่างใด และโจทก์ที่ 1 ก็มีได้ลาออกจากการเป็นกรรมการบริษัท โจทก์ทั้งสองมิได้อ้างว่าการรับจดทะเบียนดังกล่าวเป็นการโต้แย้งสิทธิของโจทก์ที่ 1 เพราะเหตุนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายในการจดทะเบียนนั้นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่อย่างใดทั้งการทำรายงานการประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นของบริษัทไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท และนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทก็ได้เป็นผู้จัดทำรายงานการประชุมดังกล่าวแม้รายงานการประชุมนั้นเป็นรายงานเท็จผู้โต้แย้งสิทธิของโจทก์ก็มีใช้นายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทโจทก์ที่ 1 จึงไม่มีอำนาจฟ้องบังคับให้จำเลยในฐานะนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดดำเนินการเพิกถอนการจดทะเบียนตามคำขอจดทะเบียนดังกล่าวได้ส่วน โจทก์ที่ 2 เป็นเพียงผู้ถือหุ้นไม่มีอำนาจจัดการทำกิจการหรือประกอบกิจการของบริษัท เพราะบริษัทจำกัดกฎหมายให้มีกรรมการจัดการตามข้อบังคับของ

⁷¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1537/2514. (เนติ.). หน้า 1276.

บริษัทไว้แล้วกรรมการบริษัทเพียงแต่อยู่ในความครอบงำของที่ประชุมใหญ่ของผู้ถือหุ้น ทั้งปวงถ้ากรรมการทำให้เกิดเสียหายแก่บริษัทบริษัทจะฟ้องร้องเรียกเอาสินไหมทดแทนแก่กรรมการได้ในกรณีที่บริษัทไม่ยอมฟ้องร้องผู้ถือหุ้นคนหนึ่งคนใดจะเอาคดีนั้นขึ้นว่ากล่าวก็ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1169 วรรคแรก ดังนั้น สิทธิของโจทก์ที่ 2 เกี่ยวกับกิจการของบริษัทจำกัดที่ตนถือหุ้นจึงมีอยู่เพียงการฟ้องร้องกรรมการที่ทำให้เกิดเสียหายแก่บริษัทเท่านั้นหาสิทธิฟ้องบุคคลภายนอกเกี่ยวกับกิจการของบริษัทจำกัดไม่กรณีที่จำเลยปฏิเสธไม่ยอมเพิกถอนการจดทะเบียนตามคำขอจดทะเบียนดังกล่าวหาได้กระทบกระเทือนถึงสิทธิของโจทก์ที่ 2 ไม่ โจทก์ที่ 2 จึงไม่มีอำนาจฟ้องจำเลย⁷²

เมื่อโจทก์ทั้งสองมิได้กล่าวอ้างว่ามีการนัดเรียกหรือประชุมหรือลงมติฝ่าฝืนกฎหมายหรือข้อบังคับของบริษัทอย่างไร โจทก์ทั้งสองจะอ้างว่าจำเลยทางบุคคลและงบกำไรขาดทุน ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงอันเป็นเรื่องที่ได้พิจารณากันในการประชุมครั้งก่อนมาขอให้เพิกถอนมติของที่ประชุมครั้งนี้ไม่ได้ กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1253/2537 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า ในวันประชุมวิสามัญครั้งที่ 2/2529 จำเลยยังไม่ได้จัดแจ้งการรับโอนหุ้นของโจทก์ทั้งสองลงในทะเบียนผู้ถือหุ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1129 วรรคสาม โดยจำเลยปิดสมุดทะเบียนพักการโอนหุ้นตามมติที่ประชุมคณะกรรมการเพื่อจะเรียกประชุมวิสามัญโจทก์ทั้งสองจึงไม่มีสิทธิที่จะเข้าประชุมในฐานะผู้ถือหุ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1176 และไม่มีอำนาจฟ้องขอให้เพิกถอนมติของที่ประชุมครั้งนี้การประชุมวิสามัญครั้งที่ 3/2529 เป็นเพียงการลงมติรับรองมติของที่ประชุมวิสามัญครั้งที่ 2/2529 เป็นมติพิเศษซึ่งโจทก์ทั้งสองมิได้กล่าวอ้างว่ามีการนัดเรียกหรือประชุมหรือลงมติฝ่าฝืนกฎหมายหรือข้อบังคับของบริษัทอย่างไร โจทก์ทั้งสองจะอ้างว่าจำเลยทางบุคคลและงบกำไรขาดทุน ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงอันเป็นเรื่องที่ได้พิจารณากันในการประชุมครั้งก่อนมาขอให้เพิกถอนมติของที่ประชุมครั้งนี้ไม่ได้การประชุมวิสามัญเป็นการประชุมใหญ่ครั้งอื่นนอกจากการประชุมสามัญตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1171 ซึ่งการประชุมวิสามัญโดยปกติจะเป็นเรื่องรีบด่วนสำคัญที่ต้องให้ที่ประชุมใหญ่วินิจฉัยไม่อาจรอจนกว่าจะมีการประชุมสามัญได้ และผู้ถือหุ้นอาจต้องออกเสียงลงมติหากไม่มีการพักการโอนหุ้นก็อาจมีปัญหาในการตรวจสอบรายชื่อผู้มีสิทธิเข้าประชุมและผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน ที่ประชุมกรรมการจำเลยมีมติให้ปิดสมุดทะเบียนพักการโอนหุ้นชอบแล้วการที่ศาลอุทธรณ์กำหนดค่าทนายความชั้นอุทธรณ์ให้โจทก์ทั้งสองร่วมกันใช้แทนจำเลยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด แม้โจทก์ทั้งสองมิได้ฎีกาในปัญหาข้อนี้ ศาลฎีกาย่อมกำหนดใหม่ให้ถูกต้องได้

⁷² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4355/2536. (นต.). หน้า 169.

2.8.3 กำหนดเวลาที่ขอให้เพิกถอน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 บัญญัติไว้ว่า “ต้องร้องขอให้เพิกถอนภายใน 1 เดือนนับแต่วันที่ลงมติ” กำหนดเวลานี้ไม่ใช่อายุความอันคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องยกขึ้นต่อสู้ แต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับอำนาจฟ้อง ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนศาลย่อมยกขึ้นได้เอง ถ้าปรากฏแก่ศาลว่าการฟ้องขอให้เพิกถอนมตินั้นเลย กำหนดเวลา ศาล ก็ยกคำฟ้องหรือคำร้องขอนั้น ปรากฏตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 467/2501⁷³ ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า กรณีร้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่ของบริษัทจำกัดอันผิดระเบียบ และขอให้ศาลสั่งถอนผู้ชำระบัญชีออกจากตำแหน่งนั้นกรรมการหรือผู้ถือหุ้นคนใดคนหนึ่งจะร้องขอต่อศาลได้ตามนัยแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 ตอนท้ายโดยไม่ต้องดำเนินคดีมีข้อพิพาท

คดีร้องขอให้ศาลสั่งถอนผู้ชำระบัญชีออกจากตำแหน่งเมื่อผู้ร้องไม่นำสืบให้เห็นว่าผู้ชำระบัญชีเป็นบุคคลที่ไม่สมควรหรือบกพร่องต่อหน้าที่ ก็ไม่มีข้อเท็จจริงอันจะเป็นทางประกอบการพิจารณาของศาลที่จะชี้ขาดถึงความผิดพลาดบกพร่องของผู้ชำระบัญชีเพื่อสั่งถอนออกจากตำแหน่งได้

โจทก์ต้องร้องขอให้เพิกถอนภายใน 1 เดือนนับตั้งแต่วันลงมติ เมื่อโจทก์ไม่ร้องเสียในกำหนดดังกล่าว โจทก์จึงหมดสิทธิที่จะร้องขอต่อศาล กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2576/2517 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า โจทก์ได้เข้าร่วมประชุมในการประชุมใหญ่วิสามัญครั้งแรกของบริษัทจำเลยซึ่งที่ประชุมได้ลงมติเป็นเอกฉันท์ให้ผู้ที่เป็นเจ้าของรถร่วมนำรถประจำทางมาลงหุ้นแทนเงินโดยถือเสมือนหนึ่งว่าได้ใช้เงินเต็มมูลค่าหุ้นแล้ว รวม 6,355 หุ้นต่อมาได้มีการประชุมใหญ่วิสามัญครั้งที่ 2 รับรองรายงานการประชุมครั้งแรก โดยที่ประชุมขอให้ลงมติยืนยันการประชุมครั้งแรกอีกครั้งที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์อีกแม้โจทก์จะมีได้เข้าประชุมครั้งหลังนี้ก็ต้องถือว่าที่ประชุมใหญ่ของบริษัทจำเลยได้มีมติพิเศษของผู้ถือหุ้นที่จะเพิ่มทุนอีก 6,345 หุ้น โดยการนำรถประจำทางมาใช้แทนเงินและถือเสมือนหนึ่งว่าได้ใช้เงินเต็มมูลค่าหุ้นแล้วเมื่อโจทก์กล่าวอ้างว่าบริษัทจำเลยรับรถยนต์ที่ได้ลงหุ้นไว้แล้วมาลงหุ้นใหม่และรับรถยนต์ที่อยู่ระหว่างเช่าซื้อมาเป็นหุ้นใหม่อีกก็เท่ากับโจทก์กล่าวหาว่าการลงมติของที่ประชุมฝ่าฝืนกฎหมายและโจทก์ได้มีคำขอท้ายฟ้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนเพิ่มทุนกรณีจึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับการร้องขอให้เพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่ที่ลงมติฝ่าฝืนกฎหมาย ซึ่งมาตรา 1195 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ว่า “โจทก์ต้องร้องขอให้เพิกถอนภายใน 1 เดือนนับตั้งแต่วันลงมติ” เมื่อโจทก์ไม่ร้องเสียในกำหนดดังกล่าว โจทก์จึงหมดสิทธิที่จะร้องขอต่อศาลเรื่องอำนาจฟ้องเป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบ

⁷³ โสภณ รัตนกร. อ้างแล้ว. หน้า 456.

เรียบร้อยของประชาชนเมื่อศาลเห็นสมควรศาลก็ยกขึ้นวินิจฉัยเองได้โดยคู่ความมิได้ยกขึ้นต่อสู้หรือกะประเด็นไว้

ในการร้องขอให้ศาลเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่ของบริษัทอันผิดระเบียบจะต้องร้องขอต่อศาลภายในกำหนดเดือนหนึ่งนับแต่วันลงมติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 ซึ่งเป็นบทบังคับพิเศษ ปัญหาเรื่องกำหนดเวลาร้องขอต่อศาลให้เพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่ฯ อันผิดระเบียบเป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลฎีกามีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยได้เองตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142(5) มาตรา 246 และมาตรา 247

สำหรับการที่จะต้องขอให้เพิกถอนภายใน 1 เดือนนี้ต้องเป็นกรณีที่มีการฝ่าฝืนกฎหมายหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการนัดเรียกประชุม การประชุม และการลงมติตามมาตรา 1195 เท่านั้น ซึ่งถือได้ว่าการประชุมนั้นยังเป็นการประชุมใหญ่ของบริษัทอยู่ ถ้าการประชุมนั้นเป็นการผิดกฎหมายจนถือไม่ได้ว่าเป็นการประชุมใหญ่ของบริษัท มติของที่ประชุมก็ไม่มีผลผูกพันบริษัท จึงไม่น่าจะต้องมีการเพิกถอนแต่อย่างใด แต่ถ้าจะมีการฟ้องขอให้ศาลเพิกถอนหรือสั่งแสดงว่าดินนั้นไม่มีผล ก็หาใช่เป็นกรณีที่จะต้องฟ้องร้องภายในกำหนดเวลา 1 เดือนตามมาตรา 1195 ไม่ กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1310/2517 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า คณะกรรมการของบริษัทมีมติให้มีการประชุมใหญ่สามัญประจำปีในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2513 เพื่อเลือกตั้งกรรมการชุดใหม่แต่ ม. กรรมการคนหนึ่งกลับเรียกประชุมใหญ่ในวันที่ 22 เดือนเดียวกัน อ้างว่าทำตามคำร้องของผู้ถือหุ้น โดยไม่ได้ยื่นเรื่องราวให้คณะกรรมการพิจารณา ก่อน ถึงวันที่ 22 ส. ประธานกรรมการและกรรมการส่วนใหญ่ของบริษัทได้พากันไปยังที่ประชุมแจ้งขอระงับการประชุมในวันนั้น โดยให้ไปประชุมกันในวันที่ 28 ตามที่นัดไว้แล้ว ม. ก็รับคำครั้ง ส. กับพวกกรรมการกลับไปแล้ว ม. กลับจัดให้มีการประชุมใหญ่ขึ้นอีกโดยให้ ท. ซึ่งมีได้เป็นกรรมการบริษัทเป็นประธานที่ประชุม และที่ประชุมลงมติเลือก ท. กับพวกเป็นกรรมการ ครั้นวันที่ 28 ได้มีการประชุมใหญ่กันอีกครั้งหนึ่งที่ประชุมไม่ยอมรับรองรายงานการประชุมวันที่ 22 ดังนี้ แม้ที่ประชุมวันที่ 22 จะได้ลงมติเลือก ท. กับพวกเป็นกรรมการ ก็ยังถือไม่ได้ว่าเป็นมติของที่ประชุมใหญ่เพราะกรรมการส่วนใหญ่สั่งระงับการประชุมในวันนั้นเสียแล้ว ท. กับพวกจึงมิใช่กรรมการของบริษัท การที่นายทะเบียนห้างหุ้นส่วนและบริษัทรับจดทะเบียน ท. กับพวกเป็นกรรมการของบริษัท จึงเป็นการไม่ชอบบริษัทมีอำนาจฟ้องขอให้เพิกถอนได้กรณีไม่อยู่ในบังคับมาตรา 1195 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งจะต้องฟ้องเพิกถอนภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันลงมติ

การร้องขอให้เพิกถอนมติต้องกระทำภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันลงมติ กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2564/2532 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า คำว่า “กรรมการ” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 1172 วรรคแรก หมายถึง คณะกรรมการ มิได้หมายถึงกรรมการคนหนึ่งคนใดหรือหลายคน เมื่อกรรมการคนใดเห็นควรจะเรียกประชุมวิสามัญผู้ถือหุ้นก็ชอบที่จะนัดเรียกประชุมกรรมการเพื่อพิจารณากันเสียก่อนและมติของกรรมการจะต้องถือเอาเสียงข้างมากเป็นใหญ่ เมื่อผู้คัดค้านเรียกประชุมใหญ่วิสามัญโดยมิได้กระทำตามขั้นตอนดังกล่าว การนัดเรียกประชุมใหญ่ตลอดจนการประชุมและการลงมติจึงเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะหุ้นส่วนและบริษัทแต่ก็ทำให้การประชุมใหญ่และการลงมติที่เกิดขึ้นจริงไม่เป็นการประชุมใหญ่และการลงมติตามกฎหมายไม่ดังนั้นการร้องขอให้ศาลเพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่อ้างกล่าวจึงต้องร้องขอภายในกำหนด 1 เดือน นับแต่วันลงมติ

กรณีที่มีการทำรายงานการประชุมอันเป็นเท็จโดยไม่ได้มีการประชุมกันจริง ไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 1195 กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2362/2520 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า การประชุมใหญ่ที่โจทก์ฟ้องขอให้เพิกถอนมิใช่เป็นการประชุมใหญ่ที่ผิดระเบียบตามความหมายของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 แต่เป็นรายงานการประชุมเท็จ เพราะไม่ได้มีการประชุมกันจริง จึงไม่อยู่ในบังคับให้ต้องฟ้องเพิกถอนภายในกำหนดเดือนหนึ่งตามบทบัญญัติดังกล่าวและคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2481/2552 ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า รายงานการประชุมที่โจทก์ทั้งหกขอให้เพิกถอนถือไม่ได้ว่าเป็นมติของที่ประชุมใหญ่อันผิดระเบียบตามความหมายของมาตรา 1195 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะมิได้มีการประชุมกันจริงหากแต่เป็นรายงานการประชุมเท็จที่จำเลยที่ 3 ได้กระทำขึ้นฝ่ายเดียวเพื่อโอนที่ดินให้จำเลยที่ 1 ก่อให้เกิดความเสียหายแก่จำเลยที่ 2 เท่านั้นไม่กระทบถึงสิทธิหรือประโยชน์ของโจทก์ทั้งหกซึ่งเป็นผู้ถือหุ้น โดยตรงกรณีไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 1195 ที่โจทก์ทั้งหกในฐานะผู้ถือหุ้นจะใช้สิทธิฟ้องขอให้เพิกถอนรายงานการประชุมเท็จได้โจทก์ทั้งหกไม่มีอำนาจฟ้องกรณีนี้เช่นกัน

กรณีที่มีการดำเนินการฝ่าฝืน มาตรา 1195 แต่ทราบใดก็ตามเมื่อศาลยังไม่มีคำสั่งเพิกถอนมติที่ประชุมดังกล่าวก็ยังมีผลใช้บังคับอยู่ กรณีนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 530/2537⁷⁴ ศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า ส. กรรมการของโจทก์ได้เรียกประชุมใหญ่ โดยจำเลยทั้งสองซึ่งเป็นกรรมการด้วยไม่ได้มีมติให้นัดเรียกประชุมใหญ่การนัดเรียกประชุมใหญ่จึงเป็นการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะหุ้นส่วนบริษัทแต่หาทำให้การประชุมใหญ่และมติที่เกิดขึ้นเสียไปหรือตกเป็นโมฆะไม่จนกว่าศาลจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้เพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่อันผิดระเบียบนั้นเสียก่อนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 เมื่อยังไม่ปรากฏข้อเท็จจริงดังกล่าวต้องถือว่าการนัดเรียกประชุมและการประชุมใหญ่ที่ได้ลงมติพิเศษให้เลิกบริษัทและตั้งผู้ชำระบัญชีซึ่งศาลยังไม่ได้พิพากษาเพิกถอนมีผลเป็นการนัดเรียกประชุม

⁷⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 530/2537. (เนติ.). หน้า 301.

และประชุมใหญ่ ตามกฎหมายแล้วมติพิเศษให้เลิกบริษัทและตั้งผู้ชำระบัญชีจึงมีผลบังคับตามกฎหมายโจทก์โดยผู้ชำระบัญชีจึงมีอำนาจฟ้องให้จำเลยทั้งสองหยุดประกอบกิจการในนามของโจทก์ และส่งมอบเอกสารต่างๆ ของโจทก์ให้แก่ผู้ชำระบัญชีของโจทก์ได้

ปัญหาเกี่ยวกับการเพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่ กรณีที่การประชุมใหญ่นั้นได้นัดเรียก หรือได้ประชุมกัน หรือได้ลงมติฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายหรือข้อบังคับของบริษัทซึ่งถือว่าการประชุมใหญ่ลงมติโดยผิดระเบียบ ผู้ถือหุ้นร้องขอให้ศาลเพิกถอนมตินั้นได้ โดยร้องขอภายในกำหนดเดือนหนึ่งนับแต่วันที่ลงมตินั้นตามมาตรา 1195 กรณีที่เป็นมติที่ผิดกฎหมายที่เกิดจากการประชุมที่ผิดกฎหมายหรือไม่มีการประชุมกันจริง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 มิได้บัญญัติครอบคลุมถึงผู้ถือหุ้นจะสามารถร้องขอให้เพิกถอนมติดังกล่าวภายในบังคับของกฎหมายตามมาตรา 1195 ได้หรือไม่ โดยจะกล่าวละเอียดต่อไปในบทที่ 4